

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
KADIN ÇALIŞMALARI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YILDIZLARIN CİNSİYETİ: ASTROLOJİNİN VE
TAKVİMİN CİNSİYETLENDİRİLMESİ

Alpu AYDIN

Danışmanı

Prof. Dr. Nevzat KAYA

İZMİR – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yıldızların Cinsiyeti: Astrolojinin ve Takvimlerin Cinsiyetlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

....../....../2019

Alpu AYDIN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Yıldızların Cinsiyeti: Astrolojinin ve Takvimlerin Cinsiyetlendirilmesi

Alpu AYDIN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı

Kadın Çalışmaları Programı

Bu çalışmada takvimlerin ve astrolojinin nasıl cinsiyetlendirildiği sorusundan hareketle takvim ve astroloji içindeki imge ve görüngülerin ne türden cinsiyetlendirilmiş olduğu incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle yazılı tarihin başladığı Mezopotamya ve günümüz Batı uygarlığının temeli olan Antik Yunan'daki takvimler incelenmiş ardından yapılan incelemeler sonucunda takvim ve bağıntılı olarak astrolojik imgelere ilişkin gerçekleştirilen cinsiyet ayrımları ortaya konmuştur.

Bununla birlikte antik astrolojinin günümüzde bilinen takvimle tarihsel bir bağının olmadığı aksine gezegenler ve takımyıldızları üstünden ortaya çıktığı ortaya konmuştur. Astrolojinin temel öğelerini oluşturan takımyıldızlarına ve gezegenlere dair yapılan cinsiyetlendirme bu çalışma konuyu astrolojik bağıntılar üzerinden incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Takvimler, Astroloji, Takımyıldızları, Mitoloji, Cinsiyetlendirme

ABSTRACT

Master's Thesis

Gender of Stars: Gender of Astrology and Calendars

Alpu AYDIN

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Women Studies

Women's Studies Program

In this study, the analysis is made on the basis of “how the calendars and astrology are/were gender-categorised in terms of their images. For this purpose, firstly the written history of the Mesopotamia, and the calendars of ancient Greece, (which are the basis of Western civilization) were examined and after this, the gender distinctions relating to the astrological images were revealed.

However, it is shown that ancient astrology does not have a historical connection with the timetable known today, but rather it emerges from the planets and constellations. This study on the gender of the team stars and planets, which form the basic elements of astrology, explores the subject through astrological relations.

Keywords: Calenders, Astrology, Constellations, Mythology, Gendering

YILDIZLARIN CİNSİYETİ: ASTROLOJİNİN VE TAKVİMİN CİNSİYETLENDİRİLMESİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TAKVİM, MİTOLOJİ VE ASTROLOJİ İLİŞKİSİ

1. 1. TAKVİM, MİTOLOJİ VE ASTROLOJİ	5
1.2. ASTROLOJİ VE MİTOLOJİ	8
1.3. MİTOLOJİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER	12
1.4.GÖK CİSİMLERİNİN MİTOLOJİLERDEKİ YANSIMASI	15

İKİNCİ BÖLÜM

TAKVİM VE TAKVİMİN CİNSİYETLENDİRİLMESİ

2.1. MEZOPOTAMYA'DA TAKVİM VE TAKVİMİN	
CİNSİYETLENDİRİLMESİ	26
2.2. ANTİK YUNAN'DA TAKVİM VE TAKVİMİN	
CİNSİYETLENDİRİLMESİ	44
2.2.1. Antik Yunanda Takvim	44
2.2.2. Antik Yunan'da Takvimin Cinsiyetlendirilmesi	47
2.2.3. Antik Yunan'da Mevsimsel Dönümün Cinsiyetlendirilmesi	47
2.2.4. Antik Yunan'da Ayların Cinsiyetlendirilmesi	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ASTROLOJİ

3.1. ASTROLOJİ TARİHİ	61
3.2. ASTROLOJİNİN CİNSİYETLENDİRİLMESİ	73
SONUÇ	81
KAYNAKÇA	86
EKLER	

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Gök Cisimlerinin Medeniyetlerdeki Tanrısal Karşılığı	s.21
Tablo 2: Sümer Takvimi	s.38
Tablo 3: Babil Takvimi	s.39
Tablo 4: Asur Takvimi	s.42
Tablo 5: Atina Takvimi	s.46
Tablo 6: Ptolemaios'un oluşturduğu mitik dünyaya göre burçların cinsiyetlendirmesi;	s.74

EKLER LİSTESİ

EK-1: Satürn	ek s. 1
EK-2: Jüpiter	ek s.1
EK-3: Mars	ek s.2
EK-4: Güneş(Sol)	ek s. 3
EK-5: Venüs	ek s. 4
EK-6: Merkür	ek s. 4
EK-7: Ay	ek s.5

GİRİŞ

Mitolojinin günümüz medeniyetinde hemen her sanatsal ve kültürel yapının temeli olduğu, kendisinin insanlığın en büyük hazinelerinden birisi olduğu tartışılmaz bir gerçektir.¹ Bugün dans eden biri geçmişte dans etmişlere ne kadar teşekkür borçluysa aynı şekilde günümüz medeniyeti geçmişte kültürü ve bu bağlamda medeniyeti oluşturmuş geçmiş toplumlara o kadar borçludur. Bu olguyu da *kültürel bellek* kavramıyla açıklamamız mümkündür. Kültürel bellek, bir toplumun ortak deneyimleri sonucu edindiği bilgilerden oluşur. Zihinsel ortamda depolanan ve daha sonraki nesillere aktarılan bu bilgiler, bir takım tarihsel ve güncel konuların izlenebildiği birer kaynak niteliğindedir.²

Öte yandan kültürün olumlu gelişimlere yol açan yönlerinin yanında elbette ki olumsuz tarafları da olmuştur. Kültürün söz konusu bu olumsuz yönleri kimi hurafelerde ya da bu tezde sunulacağı üzere “mitolojinin mitolojisi” kavramında kendini göstermektedir. Bir dönüşüm ve ardından gerçekleşen bozulma ya da kimi durumlarda regresyon olarak da ele alınabilecek bu kültürel etkiler toplum yaşamını doğal bir biçimde etkilemekte ve günümüzde bile mitolojinin yarattığı bir kültürde yaşadığımız gerçeğini ortaya koymaktadır.

Mitoloji ile koşut bir kültürel geçmiş bağı bulunan “astroloji” kavramının da yaşadığımız kültürün bir parçası olduğunu, ancak geçmişte kaynağını aldığı astronomi ve mitoloji alanlarından farklı şekilde geliştiğini söyleyebiliriz. Öyle ki

¹ Cemile Kaptan Bazıyar, **Mitoloji ve Çağdaş Sanat**, 2016.

² Mehmet Çevik, **Toplumsal Bellek Bağlamında Kıbrıs Türk Manilerindeki İdeolojik-Politik Yansımalar**, 2015.

astrolojinin gelişimi geçmişte kabul görmediği için kendisine ancak astronomi adı altında yer bulabilmiş ve gelişimine devam edebilmiştir.

Günümüzde gelindiğinde ise astroloji kavramı astronomiye ihtiyaç duymadan post-pozitivist akım dolayısıyla yoluna devam etmektedir. Yani postmodernizm ile birlikte içleri boşaltılan kavramların türetildiği yeni-kültür anlayışında, astroloji kavramı da kendine bir yaşam alanı bulabilmiştir. Oluşturulan bu yeni kavram alanı astrolojinin de herhangi bir ispata gerek duymadan bilgileri kullanabilmesine olanak sağlamıştır. Bununla birlikte astroloji diğer bilim alanlarından (örneğin, psikoloji, sosyoloji, istatistik, astronomi vb.) da bilgiler alarak ya da söz konusu alanlarda kullanılan kavramlara atıfta bulunarak kendini bir şekilde meşrulaştırma yoluna gitmiştir. Bu rasyonalize etme çabasının sonucunda günümüzde astrolojiye inanan kişi sayısı oldukça fazla olmakla birlikte astrolojinin bir bilim alanı olarak kendisini hala kabul ettiremediği gerçeği değişmemiştir.

Bu çalışma özelinde bakıldığında derlenen ardalardan verilerinden hareketle;

- Takvim ve astroloji alanında “bir cinsiyetlendirilme yapılmış mıdır?”,
- Eğer bir cinsiyetlendirme söz konusu ise “yapılan cinsiyetlendirmeler Apollon ve Dionysos dikotomisi ile ne kadar uyumludur?” ve
- Eğer bir uyumsuzluk söz konusu ise bu durum “cinsiyetlendirme kuramları çerçevesinde nasıl değerlendirilebilir?”

sorularına yanıt aranırken söz konusu cinsiyetçi ayrımın bilinçli mi yoksa rasgele mi ortaya çıktığı tartışılmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma, mitoloji ve mitsel örüntülerden hareketle antik metinlerde ve dolayısıyla kültürlerde cinsiyetlendirmenin nasıl yapıldığına odaklanarak, kadın çalışmaları ekseninde Batı edebiyatının temelini oluşturan antik Yunan medeniyeti ile batı ve doğu arasında bir

köprü gibi beliren antik Mezopotamya medeniyetlerinin takvimlerinde kozmolojik öğelerin nasıl cinsiyetlendirildiğine bakmaktadır.

Çalışmada alan yazının ürettiği cinsiyetlendirme örneklerinin ve kuramlarının çıkış noktası olan Nietzsche'nin ve devamında Paglia'nın ortaya koyduğu "Apollonik" ve "Diyonizyak" dikotomi çerçevesinde eski/antik metinlerin de söz konusu bu dikotomiye uygunluk göstermesi beklenmektedir. Öngörülemezlik şeklinde elde edilen bulgular ışığında var olan cinsiyetlendirme örnekleri ile karşılaşılması durumunda yukarıda sözü edilen dikotomik saptamaların güncellenmesi gerekliliği tartışılmaktadır.

Bu doğrultuda birinci bölümde mitoloji, astroloji ve takvim ilişkisi gök cisimleri bağlamında anlatılmaktadır. Aralarındaki ilişkinin günümüz medeniyetinde uğradığı bozulmalar da ortaya konarak kavramlar arasında yeniden bir ilişkilendirilme yapılmıştır.

İkinci bölümde Mezopotamya ve Antik Yunan medeniyetinde takvimler incelenmekte olup; olası cinsiyet örnekleri tespit edilmiştir. Bir başka ifade ile takvimler ve takvimlerin ilişkilendirildiği cinsiyet rolleri belirlenmeye çalışılmış böylelikle takvimlerde eril ve dişi rollerin nasıl bir görünüm sergiledikleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu eşleştirme özellikle Antik Yunan medeniyetinin günümüz Batı medeniyetinin temelini oluşturduğu bilgisine dayanılarak, Apollon ve Diyonisos dikotomisine uygun bir bakışla inceleme yürütülmüştür.

Üçüncü bölümde Astroloji tarihi ve Astrolojik öğelerin nasıl cinsiyetlendirildiğine dair bilgiler sunulmaktadır. Bu bağlamda öncelikle astroloji kavramının çıkışı, tarihsel süreçte batı toplumlarındaki gelişimleri örnekler üzerinden açıklanmış, sonrasında ise astrolojik kavramların eril ve dişi rollere göre sınıflandırılmasına ilişkin bilgiler derlenmiştir.

Çalışmanın dördüncü, sonuç bölümünde ise Apollon ve Diyonisos dikotomisi çerçevesinde astroloji, takvim ve cinsiyet ilişkileri günümüz mevcut durum bağlamında tartışılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TAKVİM, MİTOLOJİ VE ASTROLOJİ İLİŞKİSİ

1. 1. TAKVİM, MİTOLOJİ VE ASTROLOJİ

Mit sözcüğü günümüzde "kurmaca" ya da "hayal" anlamında olduğu kadar, özellikle etnologlar, toplumbilimciler ve din tarihçileri arasında yaygın olan "kutsal gelenek, en eski vahiy, örnek gösterilecek model" anlamında da kullanılır.³ Sözcük anlamı olarak mitoloji sembolleştirmelerle döneminde yaşananları açıklamak ve gelecek nesillere de yaşanmışlıkları aktarmaya çalışmak şeklinde tanımlanmakla birlikte bu konuda farklı tanımlar da söz konusudur.

Mitoloji kavramı sözcük anlamı olarak “mithos” yani “söylenen ya da duyulan söz” ve “logos” yani “konuşma” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur.⁴ Bu noktada bir yorumlama sanatı olarak ele alabileceğimiz *mitolojinin mitolojisi* kavramı ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda bir mitin nasıl açıklandığı ile ilgili olan mitolojinin mitolojisi, var olan bir bilginin ya da herhangi bir mitsel ögenin zaman içinde değiştirilerek yeniden ve farklı bir biçimde yorumlanması olarak da düşünülebilir.⁵ Bir örnek üzerinde açıklamak gerekirse; mitolojinin mitolojisi İslam mitolojisinde erkeklerin sünnet olması olarak gösterilebilir. Sünnet olgusunun

³ Mircea Eliade, **Mitlerin Özellikleri**, OM Yayınevi, İstanbul, 2001, s. 11.

⁴ <http://web.itu.edu.tr/~yayla/turkmit.pdf>

⁵ Mitolojinin mitolojisi kavramı alanyazınında bulunmamakla birlikte aslında bu teze özel olarak ortaya koyduğumuz bir tanımdır. Bu kavram yorumlama sanatını anlatmaktadır. Bir miti nasıl açıkladığımızla ilgilidir. Ya insanların mit ile ne anlatmak istediklerini, ne yaşadıklarını net bir şekilde açıklanır ya da konuyla alakasız veya kronolojiyi bozacak şekilde var olan mitin yeni bir mitolojisi yapılır.

mitoloji olarak algılanması aslında bir dayanağının olmaması, Kur'an'da da hükmedilmemesi ancak gündelik hayatta uygulaması şeklinde düşünülebilir.

Mitolojinin mitolojisi kavramı dipnotta da belirtildiği üzere bu tez bağlamında oluşturulmuş bir kavram olmakla birlikte Adorno bu kavramın getirdiği tanımlamayla birlikte astrolojiyi kültür endüstrisinin bir parçası olarak görür ve astrolojiyi “entelektüel gerileme” sebebi olarak tanımlamaktadır. Adorno “The Stars Down to Earth” adlı çalışmasında Los Angeles Times gazetesinin astroloji sütunlarını analiz etmiştir. Adorno'ya göre geleneksel astroloji kurumsallaşmış batıl inançtır. Günlük fallar yıldızlar tarafından bahsedilmiş bilgiye dayandırılmış gibi gösterilse de astrologların tavsiyeleri kurgusal akılsallıkla kapanır. Adorno'ya göre astroloji kurmaca ile gerçek arasını bulandırmaktadır. İçinde barındırdığı gerçeği korurken, koruduğu içeriğe akıl dışı anlamlar yükler.⁶ Bu anlamda astrolojinin, geçmiş ve güncel bilgiler, gündelik yaşam pratikleri, var olan entelektüel gelişim ve kültürel altyapı ile şekillenen bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. Benzer bir biçimde mitolojinin mitolojisinin uygulanmasını da özellikle günümüz astroloji yorumlarında görmekteyiz.

Tarihsel açıdan bakıldığında astroloji üzerine yazılı eski metinlere erişimin neredeyse imkânsız olması nedeniyle astrolojinin insanlık tarihine girişi, içeriği, kapsamı, hangi alanlar ile nasıl bir etkileşim içerisinde olduğu üzerine bir çalışma yürütmek mümkün olamamaktadır. Ayrıca, astrolojiyle ilgili bilgiler geçmişte ağırlıklı bir biçimde sözlü aktarım yoluyla gerçekleşmiştir. Gerek sözlü aktarımın baskınlığı gerekse de astrolojinin bir sözde bilim olarak anlamlandırılması bu alanın

⁶ Theodor W. Adorno, **The Stars Down to Earth and Other Essays on the Irrational in Culture**, Routledge, Londra, 1994.

bir yanal bilim olarak görülmesine de neden olmuştur.⁷ Söz konusu alana *parazit* bir sözde bilim olarak bakılmasının en temel nedeni astrolojinin diğer bilimlere, özellikle de astronomiye ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır⁸. Öyle ki günümüz astrolojisinin psikoloji, sosyoloji, antropoloji, istatistik gibi birçok farklı alandan da faydalandığını söylememiz mümkündür. Bununla birlikte astroloji sıklıkla takvim ile ilişkilendirilerek ele alınmış ve takvim olgusu ile astrolojik bağıntılar arasında bir bağ oluşturulma yoluna gidilmiştir.

Sözlük tanımı olarak takvim bir yılın günlerini, aylarını, sayılı günlerini gösteren, değişik biçimlerde yapılmış çizelge veya defteri olarak tanımlanmıştır. Takvimin oluşturulması, gün, ay, yıl gibi astronomik bağıntıların çizelgeleştirilmesi temelinde gerçekleşmektedir. Bu anlamda takvim gök cisimlerinin geçen süre içerisinde bir yapı çerçevesinde tablolaştırılmasıdır. Takvim ve astroloji kavramlarının çakıştığı, üst üste bindiği ya da iç içe geçtiği nokta burasıdır. Astroloji gökcisimlerinin konumlarının bireylerin ve toplumların hayatını etkilediğini ve gökcisimlerinin hareketleri gözlenerek geleceğe dönük bilgi elde edilebileceğini öne süren bir sözdebilimdir.⁹

Aslına bakıldığında astrolojinin Sümerler dönemi itibarıyla takvimle doğrudan bir ilişkisi yoktur. Ancak özellikle Babil ENUMA ANU ENLIL tabletlerinde de görüldüğü üzere her ay üzerinden kehanetler yapılmış ve böylelikle astroloji ile takvimler arasında bir bağ kurulmuştur. Her ne kadar takvim ve astroloji ilişkisinin ilk örneklerinden olsalar da bu kehanetler günümüz astrolojisiyle bir

⁷ Tefik Uyar, **Astroloji Sözdebilimi ve Toplum İçin Yarattığı Tehditler Üzerine Bir Çalışma**, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, 2016, ss. 50-60.

⁸ Ove Sven Hansson, **Science and Pseudo-science**, Metaphysics Research Lab, Stanford University, 2014.

⁹ Uyar, s. 51.

tutulmamalıdır çünkü günümüz astrolojisi her gün için ayrı ayrı kehanetlerde bulunmaktadır. Kaldı ki uzak geçmişte yapılan bu tahminler devletler, toplumlar ve bireyler için yol belirleyici nitelikler taşıırken günümüzde yalnızca okunup/dinlenip geçilen birer bilgi kırıntısına dönüşmüştür. Bununla birlikte ayrıca günümüz astrolojisi ile Babil astrolojisi arasında doğrudan bu ilişkiyi kurabileceğimiz yazılı kaynak da bulunmamaktadır.

Cinsiyetlendirme çerçevesinde bakıldığında ise astrolojinin takvimle bağının daha sonradan kurulmuş olması, yapılmış cinsiyetlendirmeler açısından bir sorun teşkil etmemektedir. Çünkü bu çalışma takvimlerdeki ve astrolojik imgelerdeki cinsiyetlendirmeyi bir bütün olarak ele alıp kültürel düzlemde bu karşılaştırmaya gitmektedir. Örneğin astrolojinin ilk cinsiyetlendirilme örneğini gördüğümüz Ptolemaios'un Tetrabiblos eserinde cinsiyetlendirme takvim temelli değil gezegen temelli olarak gerçekleşmekte ve gezegenlerin eril-dişil rolleri verilirken bu rollere eşdeğer ay-yıl isimleri bulunmamaktadır. Günümüz astrolojisinin cinsiyet yorumlarını ve takvimlerdeki aylarla olan ilişkisi ise Alan Leo'nun yazdığı Astrology for All isimli kitabında görülmektedir. Alan Leo bağlamında yapılmış olan astroloji ve takvim ilişkisi devam ettirilerek günümüze kadar gelmiş ve yaygın olan görüşün oluşması astrologlar tarafından sağlanmıştır.

1.2. ASTROLOJİ VE MİTOLOJİ

Astroloji ve mitoloji ilişkisi geçmişte toplumlar tarafından takvimler oluşturulurken de bir araç olarak etki etmiştir. Söz konusu takvimler de içeriğine bakıldığında kimilerinin cinsiyetçi bir ayrıma sahip olması ve kimilerinin de olmaması bakımından birbirlerinden farklılaşmaktadır. Örneğin; Eski Yunan, Babil,

Sümer ve Akad medeniyetlerinin takvimlerinde cinsiyetlendirme ya da astronomik öğelerin farklı cinsiyetlere göre ayrımı bulunurken, Türk, Japon ve Çin takvimleri cinsiyetlendirme açısından nötr olarak gözlemlenmektedir ¹⁰.

Öte yandan farklı bir bakış açısı ile klasik doğu-batı dikotomisinin dışında kalarak Paglia, Sümer uygarlığını diğerlerinden ayırarak Sümer takvimindeki ayların cinsiyetlendirilmesinin daha nötr olduğunu belirtmiştir. Ancak Paglia'nın ifadesiyle “daha batı” uygarlığı olarak adlandırılabilir Yunan medeniyetinin takviminin cinsiyet rolleri açısından belirli ayrımlarda bulunduğunu savlamıştır. Bu doğrultuda Doğu-Batı kültürel bakış açılarının ayrımına ilişkin saptamasında Paglia “Gök tapıncı ile toprak tapıncı Mısır'da uyum içindeydi, ama Yunanistan'da ikisi arasında bir yarıma oldu” demektedir.¹¹ Bu çalışmanın hipotezinde de belirtildiği üzere “Takvimlerin cinsiyetlendirilmesi mitolojinin bir eseridir”.

Günümüze gelindiğinde astrolojik yorumların takvimler aracılığıyla yapıldıkları görülmektedir. Her ne kadar kimi yeni akımlarda takvimlerin dışında yıldız haritaları, gezegen konumları gibi değerlendirmeler söz konusu olsa da astrolojik bağlantıların günümüz yorumu takvim temellidir. Bu bağlamda astroloji, takvim ve mitoloji arasında doğrudan ilişki olduğu düşünülebilir.

Öte yandan geçmişte burçlar ve gezegenlerin cinsiyetlendirilmesini yorumlayarak yani mitolojinin mitolojisini yaparak da günümüz astrolojik yorumlamalara ulaşılması mümkün gibi gösterilmiştir. Ancak bilimsel bir temelde astroloji, takvim ve mitoloji arasındaki ilişki bu alanda çalışma yapanların sunduğu

¹⁰ Mehmet Kara, *Asya Topluluklarında Ortak bir Kültür Ögesi: On İki Hayvanlı Takvim*, Proceedings of the Second International Conference of the Asian Philosophical Association, 2006, ss.341-351.

¹¹ Camile Paglia, *Cinsel Kimlikler*, Epos Yayınları, Ankara, 2014, s. 85.

kadar net değildir. Bunun nedeni ilk yazılı kaynağın Antik Yunan yaşamış Ptolemaios'un "Tetrabiblos" kitabı olması ve doğal olarak da bu eserin Apollon ve Dionysos dikotomisi temelinde, yeterince Apollonik olmadığı için döneminde kabul görmemesidir.¹² Apollonik olmamasını akla ve mantığa uygun olmaması ya da ihtiyaç duyulan gerekli açıklamayı yeterince yapamaması olarak açıklamamız mümkündür.

Yukarıda sözü edilen bağlantılar ve tanımlar eski ve hatta antik dönemin getirdiği astrolojik bakış çerçevesinde yapılmıştır. Astroloji tarihinin nereden ve nasıl başladığı bilinemese de bir şekilde gök cisimleriyle ve en parlak nesnelerle alakalı olduğunu söylemek mümkündür.¹³ Bu yüzden astrolojinin de kabaca astronomiden çıktığı söylenebilir. Gökyüzünde görülen nesneler gezegen dahi olsalar yıldız oldukları düşünülmüş ve hemen hemen tüm toplumlar tarafından yıldız olarak adlandırılmıştır. İnançların modern bilimden önce her şeyi açıklamak için yarattığı tanrılar ve onların yaşadıklarını düşündüğü gökler ya da yıldızlar birçok bilinmeyenin açıklamasını yapmak için tek çıkış noktası olmuştur. Çevrelerinde olup bitenleri anlamlandıramayan toplum ve bireylerin bunu başarabilmek amacıyla yarattıkları görüngü ve mitolojinin özüne bakıldığında gündelik hayatı açıklama ihtiyacından kaynaklandığını düşünmek ve mitolojiyi bu açıdan okumak daha sağlıklı olacaktır.

Gündelik hayata ilişkin açıklamalara ulaşmaya çalışan toplumlar doğal olarak yukarıda da belirtildiği üzere ilk olarak gökyüzüne bakmışlardır. Bunun yerel bir

¹² Söz konusu bu yorum Paglia'nın Cinsel Kimlikler kitabındaki bilgiler temelinde tarafımdan yapılmış olup, herhangi bir kaynakta bulunmamaktadır.

¹³ Enn Kasak, **Ancient Astrology as a Common Root For Science and Psuedo-science**, Folklore Vol.15, 2000, s. 2.

olgu değil neredeyse tüm toplumlar için geçerli bir örüntü sergilemesi de kaçınılmazdır çünkü gökte olan bitenler her insanın gözlemleyebileceği deneyimlerdir. Gök cisimlerinin varlığı ve ulaşılmazlığı onların eşsizliği ve yüceliğine inanmayı ve tapılmayı gerektirmiş, gerçeklerin onlarda gizlendiğini düşündürmüştür.¹⁴,¹⁵ Bu yüzden mitolojiyi oluştururken yaşadıkları ve anlamlandıramadıkları olayları doğaüstü karakterlerle açıklamaya çalışan insanlık, gök cisimlerine anlamlar yüklemiştir. Yarattıkları insanüstü varlıklara özel güçler, ölümsüzlük, hayatın anlamı ve erdemli birey olmanın sırrını yüklemişlerdir. Yeri gelmiş bu varlıklar insanları döllemiş, yeri gelmiş ölümsüz olmalarına rağmen birbirlerini öldürmüş, bazen uçmuşlar, bazen birbirlerine şimşekler atmışlar, bazen biri çıkıp hepsine savaş açıp kazanmış ve hepsini dağa hapsetmiştir. Antik Yunan'daki iki önemli mit yazarlarından biri olan Heseidos;

“Söyleyin nasıl doğdu tanrılardan önce toprak, ırmaklar, şişkin dalgalarıyla engin deniz, pırıl pırıl yıldızlar ve üstümüzdeki sonsuz gökler? Sonra nasıl doğdu onlardan, her varlığı borçlu olduğumuz Olympos’a nasıl çıktığını bilmediğimiz tanrılar? Anlatın bana bunları. Ey Musalar, ta başından başlayıp anlatın, ne vardı hepsinden önce anlatın!”¹⁶

demiştir. Heseidos'un bu sözleri insanın neden ve nasıl var olduğunun arayışına ilişkin en eski, en arkaik, en antik manifestolardan birini sunmaktadır. Öyle ki Heseidos'un kendi ifadesi ile “insanın yarattığı tanrıların da neden yaratılması gerektiğinin insanlar tarafından anlaşılmasına ihtiyacı vardır”. Bu bağlamda “anlam arayışının ve başlangıcı anlamaya çalışmanın mit yazarlarında ve hatta insanlarda

¹⁴ Kürşat Haldun Akalın, **Göğün Kraliçesi İsis'in Geri Dönüşü: Hristiyanlıkta Meryem Ana Tapınması / The Queen of Heaven Isis Come Back: The Mary Worship in Christianity**, İlahiyat Tetkikleri Dergisi, Cilt: 1 Sayı: 45, 2016, ss. 81-107.

¹⁵ Betül Bayka, **İlk Vahiy**, 2017

¹⁶ Heseidos, Heseidos Eseri ve Kaynakları, Türk Tarih Kurumu Yayınları Xx. Dizi-Sa. 5, 1977, s. 108

hangi çağda ve nerede olursa olsun hep bir uğraş olduğu” gerçeği göz ardı edilmemelidir.

1.3. MİTOLOJİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER

Yaşamı var ettiğine inanılan tanrıların mitolojilerdeki yeri göz ardı edilebilecek bir olgu değildir. Bu yüzden de tanrıların mitlerden ayrı bir biçimde incelenmemesi gerekir. Mitoloji, tanrılar ve insanların gerçek deneyimleri arasındaki ilişki bu mitolojileri üreten bireylerin gerçekliklerine de etki etmiştir. Öyle ki, örneğin mitolojik bir tanrıça olan “Demeter”in kızı “Persephone”nin (Kore) Hades tarafından yer altına kaçırıldıktan sonra belirli aralıklarla Zeus’un izniyle yeryüzüne çıkmasına ilişkin mit, mevsim döngüsü ile ilişkilendirilerek sembolleştirilmiştir. Bu nedenle mitolojiye ilişkin eserlerde yapılan sembolleştirmeleri de tanrı-mit ve toplulukların yaşamı çerçevesinde okumak, doğru bir okuma olacaktır.

Tanrı-mit ve insan arasındaki bağıntı da bir tapınma kültürüne dayanır. İnsan yaratıcılığını bize her açıdan gösteren mitolojilerin, zaman içinde eskiye dönüşün ya da gözden düşen tanrılarla bile ilişki halinde kalmaya devam etmesi, mitolojilerdeki tapınmanın gücünü bize gösterir. Bu noktada öncelikle mitolojiye ilişkin yapılan tanımlamalar ile mitolojiye yönelik farklı bakışların sunulması yerinde olacaktır.

Cassirer’e göre;

“Goethe, Platoncu doğa incelemesinin "basitliğini" över ve bu basitliği, sınırsız çokluğun, modern doğa öğretisinin karıştırıcı ve parçalayıcı tavrının karşısına koyar; Platon’un mitosla ilişkisi de, aynı temel nitelikleri taşır. Çünkü Platon’un bakışı, mitik dünyanın incelenişinde asla özel motiflerin mevcudiyetine takılıp kalmaz. Platon mitik dünyayı kendi içine kapamış bir bütün olarak görür ve mitik dünyanın

bütünüyle saf bilginin bütününi birbiriyle karşılaştırıp ölçmek için, mitik dünyanın bütününi saf bilginin bütünüyle karşılaştırır.”¹⁷

Cassirer burada Platon’a yaptığı atıfla mitik dünyanın organik bütünlüğünün bozulmadan incelenmesi gerektiğinden bahsetmekte ve mitolojiye günümüz yaklaşımlarıyla değil de kendi içindeki doğrularla bakılması gerektiğini ifade etmektedir.

Eliade;

“Bütün bilginlerin kabul edebileceği ve aynı zamanda uzman olmayanlara da yabancı gelmeyecek bir mit tanımı bulmak güç olacaktır. Zaten, tüm arkaik ve geleneksel toplumlardaki mitlerin bütün tür ve işlevlerini içerebilecek bir tek tanım bulmak olanaklı mıdır ki? Mit, çok sayıda ve birbirini bütünler nitelikteki bakış açılarına göre ele alınıp yorumlanabilen son derece karmaşık bir kültür gerçekliğidir.”¹⁸

tanımlaması yaparak mitolojinin sorularını derinleştirmiştir. Mircea Eliade miti “kutsal bir öyküyü; en eski zamanda, "başlangıçtaki" masallara özgü zamanda olup bitmiş bir olayı anlatan bir kavram olarak ele alır. Bir başka deyişle mit, *Doğüstü Varlıkların* başarıları sayesinde, ister eksiksiz olarak bütün gerçeklik yani Kozmos olsun, isterse onun yalnızca bir parçası (sözelimi bir ada, bir bitki türü, bir insan davranışı, bir kurum) olsun, bir gerçekliğin nasıl yaşama geçtiğini dile getirir. Eliad’ın kendisinin de ifade ettiği gibi ki mit, her zaman bir "yaratılış" öyküsü olarak adlandırılabilir ve içeriğinde her zaman bir şeyin nasıl yaratıldığını, nasıl var olmaya başladığını anlatılır.¹⁹

Mitlere ilişkin bir başka tanım ise Paglia tarafından gerçekleştirilmiş ancak Paglia’da mitler tapınma kültlerine göre ele alınmış ve bir cinsiyet yorumu

¹⁷ Ernst Cassirer, **Mitik Düşünme Sembolik Formlar Felsefesi**, Hece Yayınları, Ankara, 2005, s.

17.

¹⁸ Eliade s. 15.

¹⁹ Eliade s. 16.

getirilmiştir. Yunan mitolojisinin eril ve dişil bir ayrıma gittiğini savlayan Nietzsche'den²⁰ hareketle Paglia “Gök tapıncı ile toprak tapıncının Mısır'da uyum içinde iken Yunanistan'da ikisi arasında bir ayrılma gerçekleştiğini belirtmiştir.²¹ Paglia “Yunanistan'ın büyüklüğünün Apollonca olduğunu, tanrılar göğe erişen bir dorukta yaşadığını belirterek Olympos ve Parnassus'un toprağı hor gören yaratıcı gücün dağ tapınakları olduğunu söyler. Batı zekâsının ve sanatının yüceyi kavramsallaştırma biçimi bu göğe yöneliştir ve Paglia Mısır'ın Yunanistan'a sütunu ve anıtsal mimariyi vererek bu hediyelerin anlamını ve odağını Firavun'dan kouros'a tanrısal kraldan tanrısal oğlana çevirdiğini” belirtir. Söz konusu hediyelerde ise Yunan sanatçıların mükemmele ulaştırdığı, Mısır'ın Apolloncalığı saklıydı.

Paglia;

“Dorik tapınağın sistematik matematiğı Mısır düşüncesinin orkestrasyonudur. Pheidias, Atina'nın büyüğü dağı Akropolis ya da Yukarı Site'de, şahsiyet ile yapıyı bir araya getirir. Apolloncalığın özü olan imgenin duruluğunu da Mısır icât etmiştir. Firavunların Eski Krallığı'ndan Pheidias'a ulaşana kadar geçen iki binyıl, sanat tarihinde atılan tek bir adımdan ibarettir. Yunan gök-tapıncında taştan şeylerden oluşan Mısır tarzı sıralı sütunlar. Batılı şahsiyetin katı sert bloklarıdır.”²²

diyerek Mısır mitolojisinden Yunan mitolojisine doğru aktarılan bu düşünsel mitolojik altyapının cinsiyetçi bir biçimde ayrımını tanımlamaktadır. Yukarıda verilen iki tanımdan mitoloji ve cinsiyet arasındaki ilişkiye değinmesi açısından farklılaşan Paglia'nın bu bakışı, bu tez için de geçerlidir. Bir başka ifade ile mitoloji salt bir bilgi aktarımı değil içinde ideoloji, toplumsal yaşamın örüntüleri, bireylerin

²⁰ Friedrich Wilhelm Nietzsche, 1844-1900. **The Birth of Tragedy**. New York: Dover Publications, 1995.

²¹ Paglia, s. 85.

²² Paglia, s. 85.

mem'lerine işlenmiş arketipsel bilinçaltıları ya da cinsiyet rolleri gibi dağılımların sergilendiği bir sahnedir.

1.4.GÖK CİSİMLERİNİN MİTOLOJİLERDEKİ YANSIMASI

Antik çağın medeniyetlerinde astronomiyle ilgilenen bir kişi aynı zamanda astrolojiyle de ilgilidir. Çünkü dönemin astronomi bilimi astrolojiden ayrılmamıştır. Bu mitolojinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Günümüz Astroloji'si bilimsel açıdan bir şey üretmemek ve 2000-2500 yıl öncesi Astronomi bilgilerini kullanarak yoluna devam etmektedir. Antik dönem astronomları güneşin dünya etrafında dönüşü sırasında dünyadan hatta sadece kuzey yarım küreden görünen takımyıldızlarını saymışlardır. Dönüş sırasında gördüğü her takımyıldızını da bir şekile benzetmişlerdir. Bu da günümüzdeki burç isimlerini ortaya çıkarmıştır. Takvimlerin 12 aydan oluşması da tamamen bununla ilgilidir. Dünyanın dönüşü sırasında 12 takımyıldızına baktığı düşünülerek her takımyıldızına bir ay ve her aya takımyıldızının görüntüsüne göre burç ismi konulmuştur. Ancak burada sonucu çok değiştirmese bir hata vardır. Dünya dönüşü sırasında 12 değil 14 takımyıldızına bakar. Dönemin astronomları bunun farkında olduğundan 360'ı bölebilecekleri en yakın sayı olduğu bilinen 12'yi tercih etmiş ve ayların her birini de 30'ar günden hesaplanmasında sakınca görmemişlerdir. Tabi bu 2000 ile 2500 yıl önce doğru bir bilgiyken²³ günümüzde artık geçerliliğini yitirmiştir. Göğü incelendikçe yükleyecek anlamı sadece mitolojilerde bulabilen insanlık, halkı baskı altına alma aracı ve nitelikli azınlığa boyun eğme aracı olarak da kullanmışlardır.

²³ Robert Hannah, **Greek and Roman Calenders Construction of Time in the Classical World**, Duckworth, 2005, s.11

İnsanları en kolay yönetme biçimi korkutmaktır. Ne kadar çok korkutur ve ne kadar güvenilir sığınaklar sunarsanız o kadar başarılı yönetmiş olursunuz. İşte bu yönetimin temelini zaten gözlemleyen bile anlamadığı gök cisimler üstüne kurmak mitolojilerin oldukça gelişmesini sağlamış ve mitolojiye olan inancı perçinlemiştir. Örnek vermek gerekirse Antik Yunan tragedyaaları tamamen soylu kişilerin ya da eski tanrıların hayatlarının mahvolması ve yok olması üstüne kurulu olmuştur. Buradaki korkutmanın temel dayanağı “bakın soyluların başına bile dehşet verici olaylar geliyorsa size neler neler olur” mesajı vermektir. Hatta bunun aynısını Orta Çağ’ın karanlık Avrupa’sında kilisenin ibret oyunlarında da görürüz. Oyunlar ve konular değişse de verilmek istenen mesaj hep aynıdır; “Uslu durun, başınıza bir felaket gelmesini istemeyiz”.

Elbette ki bu korkutmaların tiyatro aracılığıyla yapılması kast sisteminde hiyerarşik olarak altta kalanların etkili bir biçimde nasıl kontrol altına alınabildiklerinin ve tiyatronun eğitici gücünün ne kadar etkili olduğunun bir göstergesidir.

“Mitler, kutsal (ya da doğaüstü) olan şeyin, dünyaya çeşitli, kimi zaman da heyecan verici akınlarını betimlerler. İşte Dünya’yı gerçek anlamda kuran bugünkü durumunu, ölümlü, cinsiyetli ve kültür sahibi bir varlık olma özelliğini “Doğaüstü Varlıklar”ın müdahalelerinden sonra edinmiştir.”²⁴

Günümüzde çok tanrılı mitolojinin etkisinden süre gelen bu kültür kargaşası tek tanrılı olduğunu iddia eden dinlerle devam etmektedir. İnsanın bitmek tükenmek bilmeyen yaratıcılığı uslu durmamış ve tek tanrılı dinlerde de birçok mit üretmeyi başarmıştır. Örneğin kutsal olduğu söylenen metinde yazmamasına rağmen Deccal’in dünyaya geleceğinin iddia edilmesi gibi. Bir başka örneğe geçmiş dönemlerdeki mitolojilerde de rastlanan Tanrı ile konuşma kültürüdür. Özellikle Şamanizm’de Tanrı

²⁴ Eliade, s. 16.

ile belli bir ritüelin sonunda transa geçerek iletişime geçtiğini iddia eden kişiler İslam mitolojisinde evliyalarda karşılık bulmuştur. Evliyalar bu işi transa geçerek değil uykularında görerek gerçekleştirirler. İster Sümer’de İştâr olsun ister Antik Yunan’da Apollon olsun insanlar her defasında kendilerine yol gösterecek kendilerinden üstün varlıklara ihtiyaç duymuşlardır.

6000 yıl önce yani Astroloji Astronomi’den ayrılmamışken günümüzde de gördüğümüz gök cisimleri zamanının insanları için çok farklı anlamlar oluşturmaktaydı. Astronomlar gökyüzünü gözlemiş ve modern Astronomi’nin temelini Sümer’de atmıştır. Elbette ister yazılı olsun ister sözlü, gök cisimlerinin ve takımyıldızlarının üstlerine yüklenen anlam gelecek medeniyetlere ya bir kısmı değiştirilerek ya da aynen aktarılmıştır. Örneğin Güneş’in kralı ya da eril tanrıyı temsil etmesi ve Ay’ın da kraliçeyi ya da tanrıçayı temsil etmesi birçok antik veya modern medeniyette gördüğümüz anlam yüklemelerin başında gelir.²⁵

Çin mitolojisi güneş odaklı bir inanç sistemiydi. 21 Aralık günü imparator tarafından kışa geçiş törenleri yapılırdı.²⁶ Japonlar başta ay odaklı bir inanç sistemi kursalar da ay yerini güneşe bırakmıştır. Güneş tapıcında güneşi tanrıça olarak görmüşlerdir.²⁷ Eskimolar ise ayı eril güneşi ise dişil olarak görmüşlerdir. Eskimolar aynı zamanda ayı güneşin kardeşi olarak nitelendirmişlerdir. Amerikan yerlileri de hem güneşe hem de aya tapmışlardır.

Güneşe tapma her toplumda oldukça yaygın bir gelenektir. Romalılar güneşe tapar ve her 25 Aralık gününü “Fethedilemez Güneş’in Doğum Günü” olarak

²⁵ Ernest Busenbark, **Symbol, Sex and Stars**, The Book Tree, San Diego, California, 1997.

²⁶ Busenbark, s. 2.

²⁷ Busenbark, s. 2.

belirleyip festivallerle bugünü kutlardı.²⁸ Ay ve özellikle güneş tutulmaları ise kralın değişmesi ya da başına bir felaket geleceğinin işaretçisi idi. Kehanet mutlaka gerçekleşmeli yoksa halk ve soylular durumdan huzursuz olabilirlerdi. Bunun için geliştirilen en güzel yöntem tutulmadan önce kral yerine yeni birisinin oturtulması ve tutulmadan sonra yeni kralın eski kral ile değiştirilmesi idi. Sonuçta böyle bir uygulama ile var olan koltukta oturan kralın başına kötü bir şey gelmiş ve tahtından olmuş gibi bir inanış ya da tahmin gerçekleşmiş olmaktadır. Hatta bazı Mezopotamya medeniyetleri yeni kralı indirdikten sonra öldürmüşlerdir. Bu kehanetin ve inanışın geçerli olduğunun kanıtıdır.²⁹

Yukarıda da söz edildiği üzere birçok medeniyette gezegenler birer yıldız olarak görülüp tanrılara atfedilmiştir. Venüs ve Merkür haricindeki bütün gezegenler erildir. Mezopotamya ve Türk mitolojisi hariç diğer mitolojilerde Venüs sadece güzelliği temsil eder.^{30,31} Mezopotamya’da Venüs Anahita, İnanna ve İştar’dır. Üçü de aşk, bereket ve savaş tanrıçasıdır. Babil mitolojisindeki İştar, Sümer mitolojisindeki İnanna’dan türemiştir. Babil’de İştar, Venüs en parlak evresindeyken ışınlarına tanrıçanın sakalları denirdi. Çünkü o çift cinsiyetli bir tanrı olduğu aşikâr olan “sakallı Afrodit” idi.

O dönemin gökbilimcileri tarafından parlak Venüs’ün şanslı ve parlamayan Venüs’ün şanssız olduğunu düşünülmekteydi.³² Bir tablette yazılanlara göre Venüs

²⁸ Busenbark, s. 2.

²⁹ Jeanette C. Fincke, **The Seventh Tablet Of The Rikis Gerri Series Of Enūma Anu Enlil**, Journal of Cuneiform Studies Vol. 66 (2014), s. 141.

³⁰ Prof. Dr. Leyla Karahan Armağanı, Ankara: Akçağ Yayınları, ss. 829-837.

³¹ Jeremy A. Black, Anthony Green, Tessa Rickards, **Gods, demons, and symbols of ancient Mesopotamia**, 1992 s. 108.

³² Donald Mackenzie, **Babil ve Asur Mitleri**, İlyay Yayınları, İzmir, 2015, s. 322.

gezegeni olarak “gün doğumunda bir kadın gün batımında bir erkek” idi.³³ Bu anlatımda Babil’de İştar’ın çift cinsiyetli olduğu görölmektedir. Türk mitolojisinde ise Venüs’e tanrısal gözle bakılmamış sadece savaşçı olarak nitelendirilmiştir.³⁴ 11. yüzyıldan sonra Türkler de kültürel etkileşimle birlikte Venüs’ü “Sevit” kelimesiyle anmaya başlamışlardır. Böylelikle Venüs’e sevgi ve aşk anlamlarını yüklemişlerdir.

Asur kralı 2. Sargon bir rivayete göre eğer Venüs’ü sabah görürse savaş yıldızı akşam görürse aşk yıldızı olarak yorumlamıştır.³⁵

Antik Meksika inancında ise güneş, ay ve Venüs kutsal sayılmış ve tanrılarla özdeşleştirilmiştir. Babilliler’e göre ay kutsaldır ve gökyüzündeki cisimlerin yaratıcısı da odur.³⁶ Aynı zamanda güneşin yaratıcısı da aydır. Horus hem güneşle hem de Satürn, Jüpiter ve Mars ile özdeşleştirilmiştir.³⁷ Avusturalyalılar’ın Castor ve Pollux (İkizler burcundaki) adlı yıldızların iki genç adam olduğunu düşünürlerdi.³⁸ Afrikalı Bushmen kabilesi ise bu yıldızların iki genç kız olduğunu ileri sürer.³⁹

İlk takvimlerin ay üstüne kurulu yapısından da anlaşılacağı üzere aya tapma güneşe tapmadan çok önce başlamıştır. Çünkü ay gözlemlenebilir döngüler üstüne kuruludur. Örneğin Babil coğrafyasında gökyüzü yılın çok büyük bir bölümü bulutsuz ve cam gibidir.⁴⁰ Yani hem ay hem de yıldızlar diğer bölgelere göre çok daha parlaktır. Bu yüzden Sümer ve Babil’de gökcisimleriyle alakalı çokça mit

³³ Mackenzie, ss. 319, 320.

³⁴ Prof. Dr. Leyla Karahan Armağanı, Ankara: Akçağ Yayınları, 829-837.

³⁵ P. Collins, 1994. The Sumerian Goddess Inanna (3400-2200 BC). Papers from the Institute of Archaeology, 5, s.103–118.

³⁶ Mackenzie, s. 311.

³⁷ A. Wiedemann, **Religion of the Ancient Egyptians**, Kessinger Publishing, Llc, 2004, s. 30.

³⁸ Mackenzie, ss. 320, 321.

³⁹ Mackenzie, s. 321.

⁴⁰ Mackenzie, s. 312.

bulmamız mümkündür. Özellikle bu iki medeniyette astronominin gelişmesi, gelişmişlik ve ülke güvenliği ile alakalı olmuştur. Çünkü huzur ve refah ortamı insanları daha çok gözlem ve daha çok kayıt tutma ortamı sunmuştur. Bunu günümüzde Amerika Birleşik Devletleri'nin teknolojik gelişmelerdeki başarısına benzetebiliriz. Bu sebeplerden dolayı Mezopotamya gökbiliminin anavatanı olmuştur.

Antik dönemlerde birçok uygarlık için yıldızlar kendileri için önemli ve güçlü kişilerin ruhları olduğu inancı yaygındı. Bu ruhlar tanrılar, prensler, krallar, kraliçeler veya tapılan hayvanlardan olabilirdi. “Cermen tanrıları dev Thjasse’yi öldürdüklerinde, gökyüzünde Sirius olarak belirmişti. Hindistan’da yarı kutsal krallar olan “yedi Rishi”nin hayaleti eskiden “yedi ayı” denilen Büyük Ayı takımyıldızını (Boğa burcu) oluşturmuşlardı.

Yunanistan’da ise Süreyya takımyıldızını oluşturan yıldızlar Atlas ve Pleione’nin yedi kızının hayaletiydi. Avusturalya’da ise bu yıldızların bir kraliçe ve altı hizmetçi olduğuna inanılırdı.

Arkadyalıları Zeus tarafından bir ayağa dönüştürülen bir prensesin soyundan geldiklerine inanırlardı. Ayı şeklindeki Artemis tarafından öldürülmüş ve gökyüzünün “Büyük Ayı”sı olmuştu.

Mısırlı İsis, Nil nehrinin yükselme döneminde doğan Sirius yıldızıydı. Ölen Osiris için döktüğü ilk gözyaşı “damla gecesinde” nehre düşmüştü. Bunu izleyen su taşkını ise fazla yiyecek sağlamasına neden olmuştu. Bu nedenle yıldız sadece her şeyin Yüce Anası olarak değil, aynı zamanda her şeyin sağlayıcısıydı da.”⁴¹

⁴¹ Mackenzie, s. 316, 317.

Türkler’de ise Ay eril karakterdeydi. Ay-Ata sözü de ayın erkek olduğunu işaret etmektedir. Eski söylencelere göre Ay çocuk doğurtan baba anlamını taşırdı. Efsanelere göre Timuçin’in atalarından Alan-Ko ay ışığından hamile kalmıştır. Pers mitolojisindeki Vanant da doğunun yıldızı ve kötülüğü yenen tanrıça olarak adlandırılmıştır.

Sümer, Babil, Antik Yunan, Hint ve Çin medeniyetlerine bakıldığında güneş sistemindeki her gök cisminin tanrılaştırılmış ve her birine bir tanrı ismi verildiği görülmektedir. Aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak yapılan bu adlaştırmalar görülebilir.

Tablo 1: Gök Cisimlerinin Medeniyetlerdeki Tanrısallık Karşılığı

	Sümer	Babil ^{42,43}	Antik Yunan	Hint	Çin
Güneş	Utu	Şamaş	Helios	Surya	Su
Ay	Nanna	Sin	Selene	Chandra	Metal
Merkür	Enki	Nabu	Hermes	Budha	Ateş
Venüs	İnanna	İştâr	Afrodit	Sukra	Tahta
Mars	Gugulanna	Nergal	Ares	Mangala	Toprak
Jupiter	Enlil	Marduk	Zeus	Brihaspati	
Satürn	Ninurta	Ninip	Kronos	Sani	
Neptün					
Uranüs					
Plüton					

44

⁴² Mackenzie, s. 321.

⁴³ Ulla, Koch-Westenholz, **Mesopotamian Astrology**, Copenhagen: Carsten Niebuhr institute of ancient Near East studies, 1995.

⁴⁴ http://www.weasner.com/etx/fun/2008/little/Names_of_the_Planets.htm

Ptolemaios gezegenleri ilk kez cinsiyetlendiren kişi olmuştur. Venüs'ü dişi Mars, Satürn, Güneş ve Jüpiter'i eril ve Merkür'ü androjen yani çift cinsiyetli olarak nitelendirmiştir. ⁴⁵ Paglia'nın “Yunanistan'ın büyüklüğü Apollonca'dır” sözü bağlamında son gezegen kitonyen Kronos'a adanmış olması Kronos'a olan saygının yitmesi ile açıklayabiliriz. Güneş Helios'a ve daha sonradan Apollon'a, Jüpiter Zeus'a, Mars Ares'e adanmıştır ki bunların üçü de Olimpik tanrılardır.

Merkür'ün yani Hermes'in her iki cinsiyette olmasının nedeni hem toprağın altına gidip gelebilmesi hem de tanrıların habercisi olmasından dolayıdır. Yeraltı dünyasına ölüleri götüren Hermes hem toprağın altına geçer hem de göğe çıkarak tanrılara haberleri iletirdi. Göğün eril yeraltının dişi olması ve her iki tarafa da gidebilmesi onu bir androjen tanrı yapar. Bu yüzden çift cinsiyetle sembolize edilmiştir.

Venüs güzellik tanrıçası Afrodit'i sembolize eder ve kitonyen olarak nitelendirilmemiştir. Çünkü İnanna'dan beri gelen güzellik, aşk ve savaş tanrıçalığı ve bu bağlamda gücü elinde bulunduran tanrıça figürü gitmiş, yerine Antik Yunan'da Athena ve Afrodit arasında bölüştürülmüş iki tanrıça ortaya çıkarmıştır. Bu bölüştürölme sonucunda da Afrodit pasifize edilmiş sadece aşk ve güzellik tanrıçası olarak kalmıştır. Bu sebepten ötürü kendisine bir kitonyenlik atfedilmemiş ve gezegen isimlendirmesinde kendisine yer bulmuştur. Antik Yunan'daki Venüs'ün güzellik sembolizmi daha önceki medeniyetlerden gelen kültürün bir eseridir. Fakat tanrıçaya yüklenen özellikler oluşturulan kültürün anaerkil ve ataerkil düzlemdeki çatışmalarıdır.

⁴⁵Claudius Ptolemy, **Tetrabiblos**, Zodyak Yayınları, 2014.

İnsanlığın gök cisimlerine yönelttiği bu merak bu kadarla kalmamış ve daha derin anlam arayışlarına sebep olmuştur. Sümerler'in yıldızlardan kehanet tahmini yapmaya kalkışmaları günümüzde astronomi ve astroloji arasındaki en temel ayrımı ortaya çıkarmıştır. Elbette ki döneminde böyle bir ayırmadan söz etmek mümkün değildir. Bu da zaten nasıl oraya geldiği ve döneminden nasıl bu kadar farklı bir şekilde medeniyet kurduğunu açıklanamayan Sümerler'in yıkılmasında da önemli rol oynamıştır. Oysa Sümerler'in Asya'nın geriye kalanına göre gelişmişlik düzeyi bu tür bağnaz ve dogmatik düşüncelerden sıyrılmış gibi görünse de belli bir bolluğa ulaşan döneminin her toplumunda olduğu gibi bilimden uzaklaşarak yozlaşmasının kurbanı olmaktan kurtulamamıştır. Günümüzdeki örneğini New-Age düşüncesi ya da postmodernizmde görebiliriz.

Astrolojinin geçmiş medeniyetlere kattığı en önemli özellik kehanet kültürüdür ve mesleği sadece kâhinlik olan kişileri türetmiştir.^{46, 47, 48} Gelecekte haber almak ya da öbür dünyadan haber almak için yapılan ritüellerin sayısı arttıkça bu törenlerin inanırlığı da oluşmuştur. Hatta kâhin ya da rahiplere kötü davranmanın bedeli tanrıları aşağılamakla eş tutulmuştur. Tabi bu işin cezası ölüme kadar varmaktadır. En bilinen örneği İsa'nın ölümüdür. Kendisi Yahudi din adamlarının yaptıklarına karşı gelmiş ve kendisini Tanrı'nın elçisi ilan ederek döneminde iddia ettiği Yahudilik yozlaşmasını yok etmeye çalışmıştır. Hatta aynı dönemde Yahya'nın da ölümü benzer sebeplerden olmuştur. Orta Çağ'da ise rahiplere karşı gelip dünyanın döndüğünü söyleyen Galileo'dan bahsedebiliriz.

⁴⁶ Bkz: Nostradamus

⁴⁷ Bkz: Abu Ma'shar

⁴⁸ Ahmet Selim. **Mezopotamya Astrolojisinin Doğuşu, Gelişimi Ve Kaynakları**, the Journal of Academic Social Sciences, 2018.

Orta Çağ Avrupası'nda Nostradamus dönemin en önemli kâhini olmuştur. Günümüzdeki kehanet kültürünün yansıması falcılık veya astrolojik gelecek tahminleridir. Bu yansımanın örnekleri, tarot, günlük burç yorumları, medyumluk gibi uygulamalardır.

Kehanet kültürünün günümüze kadar devam etmesindeki en önemli etken post-pozitivizm olmuştur. Post-pozitivizm kehanet kültürüne ve astrolojiye yaşam alanı vermiştir. Platon'un klasizmine ve kural koyuculuğuna karşı gelerek, Platonik öncesi holistik bir felsefeye işaret etmekte olan astrolojiyi, diğer bilim dallarıyla da besleyerek Platonik felsefenin karşısına koyar. Aslında bu çatışmada bir cinsiyet ayrımı görürüz. Platonik olan erildir ve Apollonca bir güzellikte övülür. Astroloji ise holistik, dişil ve kitonyendir. Bu yüzden günümüzde astrolojiyle ilgilenenler veya inananlar hor görülür ve aşağılanır. Fakat Antik Yunan'da Platonik düşünceye yapılan karşıt söylem astronomiden astrolojinin ayrılma sebebini daha da derinleştirmiştir. Antik Yunan, bu açıdan günümüz Avrupa ve popüler kültürünün temelini oluşturmaktadır. Burada popüler kültürün etkileme ve yönlendirmesi söz konusudur. Günümüzde astrologların yaptıkları yorumların çığırından çıkmasının^{49,50} temel nedeni de budur. Ve hatta bazı astrologlar kendilerini var etmek için somut bir şekilde delillendiremeyeceğı insan hayatına kast eden söylemelerde bulunmaya

⁴⁹ bkz: "Bugün ve yarın Ay Balık Burcunda olacak. Salğı sistemimiz uyarılıyor. Astrolojide Balık burçları, ayakları, ayak parmaklarını ve mukus salgısını temsil eder. O yüzden mümkün olduğunca bu organlarımızı işin içine alacak ameliyat ve operasyonlardan uzak durmalıyız."Hande Kazanova 4 Mayıs 2013 - <https://www.bloomberght.com/yorum/hande-kazanova/1350601-gunluk-burc-yorumlari>

⁵⁰ bkz: "8.ev bilinmeyen, gizli ve ölümle ilgili bir ev olduğundan, tehlikeli her tür aktivite, oluşumlardan uzak durmalı ve çok acil değilse ameliyat olmaktan kaçınmalısınız. Bilinmeyen, ruhani konular bu dönem içerisinde dikkatinizi daha fazla çekecek." Hande Kazanova 29 MAYIS – 4 HAZİRAN HAFTALIK BURÇ YORUMLARI <https://www.handekazanova.com/29-mayis-4-haziran-haftalik-burc-yorumlari/>

başlamışlardır. Sümer, Babil, Akad gibi medeniyetlerde en yalın haliyle kutsal olan gök cisimlerinin üstünde anlamlandırılmayana anlamlandırma çabası şeklinde gelişen dönem, günümüzde kadim bilgi adı altında, hiçbir yazılı belgeye dayandırılmadan, doğruluğu olmayan bilgilerle, düşüncelerle insanların hayatlarına etki etmek üstüne kurulmuştur. Bu etkileme ve yönlendirme özellikle New Age, Ayurveda, Astroshowlar'la birlikte popüler kültür aracılığıyla günümüzde bolca bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TAKVİM VE TAKVİMİN CİNSİYETLENDİRİLMESİ

2.1. MEZOPOTAMYA’DA TAKVİM VE TAKVİMİN CİNSİYETLENDİRİLMESİ

İlk takvim örnekleri insanlığın ilk yerleşim yerlerini kurduğu geniş ve bereketli bir coğrafya olan Mezopotamya medeniyetlerinde görülmektedir. Tarihi araştırmalara bakıldığında bu bereketliliğin de etkisi ile en etkin medeniyetlerden birkaçı bu bölgede kurulmuş ve gelişmiştir. Kültürel ve medeni gelişimler doğal olarak o dönem koşullarında bilimsel gelişmelerin ilk adımlarını başlatmış ve buna bağlı olarak da ilk takvimlerin Babil, Sümer, Asur devletlerinde yaratıldığının söylenmesi mümkündür.

-Sümer Mitolojisi ve Cinsiyetlendirme

Yerleşik düzene geçildiğinde kültür ve uygarlık açısından önümüze çıkan ilk önemli uygarlık Sümerler’dir. M.Ö. 4000 ile M.Ö. 2000 yılları arasında yaşamış olan bu uygarlığın astronomi alanında çalışmalar yapmış ilk medeniyet olduğu savlanmaktadır.⁵¹ Sümerler’in yaptıkları takvim, temelde ay döngüsü üzerine kurulmuş olan ilk takvimdir. Söz konusu Sümer Takvimi bir yılın 360 gün olduğu varsayılarak yapılmıştır. Bununla birlikte takımyıldızları kavramı da ilk kez bu

⁵¹ Stonehedge ya da Nabta Plata gibi yapıların dairesel ve astronomik bir döngü ile ilişkilendirilmesine (Malville, John & Schild, Romauld & Wendorf, Fred & Brenmer, Robert, 2008) rağmen herhangi bir takvim ya da cinsiyetlendirme sistemine doğrudan bağlanmadığı için bu çalışmada ilksel yerleşik düzen mihenk taşı Sümerler olarak alınmıştır.

takvim ile ortaya çıkmıştır. O dönemin gökbilimcileri olarak adlandırılabilcek kişiler güneş sistemindeki gezegenleri ve gök cisimlerini incelemiş ve onların hareketlerine göre takımyıldızlarını oluşturmuşlardır. Söz konusu medeniyete ve takvimlendirmeye ilişkin somut belgelerin eksiklikleri nedeniyle takvimlerdeki ay isimlerini doğaüstü olaylardan ve tarımsal yıl dönümlerinden aldığı söylene de buna dair kesin kanıtlar bulunmamaktadır.

Aslına bakıldığında Sümerliler toprak, hava gibi gözlemledikleri nesne veya olguları dişi ya da eril olarak tanımlamış bir uygarlık değildir. Öte yandan toprak, hava, tarım, aşk, savaş, bereket ve kötü ruhların tanrıları gibi bir çoktanrılı ayrıma gitmişlerdir.⁵² Buradaki beklenti tanrıların eril ya da dişi olmaları ile gerçekleştirilen bir cinsiyetlendirmenin ay isimleri ile özdeşleştirilmesi olarak gerçekleşebilir. Ancak Sümer medeniyetinde tanrılar için yüklenen bir eril ve dişi ayrımı günümüz karşıtlıklardan daha farklı bir biçimde gerçekleşmiştir. Sümer tanrılarında güneş, ay, gezegenler, vb.'ine eril-dişi roller yüklenmişken aynı zamanda birçok astronomik nesnenin hem dişi hem de eril olarak cinsiyetlendirildiği görülmektedir.

Öte yandan anaerkil düzenin, topraktan gelen besinlere teşekkür etme düşüncesiyle mitoloji ve takvimlerin düzenlenmesi olgusu ilk olarak Sümerler'de görülür. Dolayısıyla anaerkil bir tanrı kültünden de söz etmek yanlış olmaz.⁵³ Yunan Mitolojisinde Kybele, Artemis ya da Demeter olarak görülen bereket, doğurganlık, savaşçılık, aşk tanrılarının bir bütünü oluşturan İnanna bu kültün Sümerler'deki en baskın tanrıçasıdır. Astronomik düzlemde bakıldığında Venüs gezegeni ile

⁵² Schmökel, Harmuth 1971: s. 202 **Sümer Dini**, AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, çev. Mehmet Turhan Özdemir, 19(1): 197-217.

⁵³ Ruby Rohrlich, **State Formation in Sumer and the Subjugation of Women**, Feminist Studies Vol. 6, No. 1 (Spring, 1980) s. 66-102.

ilişkilendirilen İnanna bu bakımdan gezegen, mit, takvim cinsiyetlendirilmesi temelinde ilk örneklerden birini sunmaktadır.

Yunan mitolojisindeki Kaos gibi bir ortama denk düşen ilksel tanrıça Nammu Sümerler’de ilksel sular olarak nitelendirilir. Bir başka ifade ile başlangıçta var olan ve olmaya da devam eden tanrıçadır. Bu şekilde bakıldığında aslında başlangıç noktasında da evrenin dişil olduğuna ilişkin bir çıkarımda bulunulabilir. Sümer mitolojisi yeryüzü ve doğanın dişilliğine ilişkin inanışını Kaos ile başlatıp ardından tanrıça **Ki** ile de devam ettirmiştir. Yeryüzü tanrıçası Ki günümüzde toprak ana ya da doğa ana olarak adlandırdığımız kavramı oluştururken tüm evreni⁵⁴ ve panteonu eril gökyüzü tanrısı olan An ile birleşerek oluşturur. Burada dikkat çeken bir başka nokta ise ilk mitsel örüntüyü oluşturan Sümerlerde yere/ yeryüzüne ait olan tanrıça Ki iken, gökyüzü, yıldızlar, takımyıldızları ise eril **An** ile temsilleştirilmiştir.

Eski Sümer medeniyetinde her şehir devletinin kendine ait bir panteonu vardı bu da panteonlarda bulunan tanrıların kendileri arasındaki akrabalık ilişkileriyle toplumsal ilişkileri ve etkileşimlerini bize göstermektedir. Panteon sayısındaki çokluk tanrıların sayılarının da artmasına neden olmuştur. Söz konusu bu çok tanrılı düşünce sisteminde özellikle bazı kavramlar iki cinsiyetle birlikte sembolize edilmiştir. Örneğin hava Enlil ve Ninlil olarak ayrılan iki farklı eril ve dişil kavramla ifade edilmiştir. Ninlil Sümerler’de en değer verilen en çok tapılan tanrıça olan İnanna’yı doğurmuştur. Yukarıda da sözü edildiği üzere savaş, aşk ve bereket tanrıçası İnanna gökyüzünde Venüs ile sembolize edilmiştir.⁵⁵ Günümüz bakış açısıyla anaerkil ve ataerkil dikotomi çerçevesinde ele alındığında İnanna, Sümerler’deki anaerkilin sembolüdür. Bulunduğu şehir ve Sümerler’in verdiği değer

⁵⁴ Buradaki evren kavramı günümüzdeki anlamda değil, daha çok dünya anlamında algılanabilir.

⁵⁵ Suzan Akkuş Mutlu, **Eski Mezopotamya’da Nevruz Kutlamaları**, 2016.

onu tarım dönemi toplumunun en önemli tanrısı yapmıştır. Hem yetki hem de sorumluluk açısından bütün tanrılardan öndedir. Bu önemi tanrı Enki'den “Me” yasalarını alarak yaptığını söylenebilir. Çünkü Me yasaları kimdeyse en fazla saygı duyulan tanrı odur.⁵⁶ Burada ilginç bir biçimde daha sonra karşımıza çıkacak olan Yunan medeniyetindeki kaos-kozmoz karşıtlığının da köklerini görmekteyiz. Dişil olan kaos Nammu'dur ve “Me” yasalarının sahibi, yürütücüsü su ve zekanın tanrı eril Enki olarak kodlanmıştır. Daha açık bir ifade ile aslında doğa kanunları tanrıça Nammu'ya içkinken bu kanunların yürütücüsü eril Enki'dir.

Öte yandan İnanna doğal olarak Sümer mitolojisinde farklı mitlerde kendine yer bulmaktadır. Bu mitlerden bir tanesinde (bir sonraki paragrafta detaylandırılmıştır) İnanna çok sonraları Yunan Mitolojisinde görülecek olan “Athena” vari bir hırs ve bilgelik sorumluluğunu da üstlenmektedir. Bu noktada belirtmek gerekir ki burada söz konusu olan durum “Athena” vari Apollonik bir ataerkillik değildir. Çünkü İnanna kardeşi Ereşkigal'in aksine doğurgan ve kadınsı özelliklere sahiptir. Ereşkigal kısır ve sürekli acılar çeken kitonyen bir tanrıça iken bu kitonyenliğin Antik Yunan'dan ayrılan en önemli özelliği panteon da edinilen statüdür. Ereşkigal kendine Sümer panteonunda yer bulamazken Poseidon, Hades gibi tanrılar kendilerine Yunan panteonunda yer edinebilmişlerdir. İnanna'nın anaerkil temeli ve Sümer mitolojisindeki takvimleştirmeye ilişkin bilgileri sunmak

⁵⁶ Me ağırlıklı olarak yasa anlamında kullanılsa da erk olarak anlaşılması daha uygun olacaktır. Çünkü tek bir kişiye verilen erk yazılı ya da sözlü yasalarla mümkün olur. Sözlü yasalarla elde edilen “Erk” kavramı dolayısıyla “Me” bu metinde yasa olarak kullanılmıştır.

adına bu noktada Sümer mitolojisinde İnanna'nın yer altına yaptığı yolculuğuna ilişkin miti belirtmek yerinde olacaktır.⁵⁷

“İnanna'nın karanlık tarafa yaptığı yolculuğa ilişkin Eski Sümer metinlerinde yer alan yer altı mitine göre İnanna şehrin idaresini kocası Dumuzi'ye bırakır.” Burada görülmektedir ki şehrin idaresi aslında dişil bir sembol olan İnanna'ya aittir. Bu bakımdan bu mit anaerkil düzenin ilksel yapısı ile başlamaktadır denilebilir.

“Yolculuğa çıkmadan önce de kendisine ait olan kutsal yedi Me'sini mücevher ve görkemli kıyafetlere dönüştürür. Ereşkigal İnanna'nın geleceğini öğrenir ama buna hiç sevinmez. Kendisine hizmet edenlerden birini gönderir ve yeraltı dünyasının 7 kapısının her birine Me'lerini sırayla bırakmasını ister ve ancak bu şartı yerine getirirse kendisini kabul edebileceğini söyler. İnanna şartları kabul eder ve kız kardeşinin önüne tüm yetkilerinden arınmış ve çıplak gider. Ereşkigal böylelikle İnanna'ya ölümden sonra bütün bu yetkilerin ve güçlerin bir anlam ifade etmediğinin mesajını vermiş olur. İnanna Ereşkigal'in tahtını ele geçirmeye kalkışır ama yeraltı dünyası tanrıları onu duvara asarlar. Tanrılar İnanna'ya alçak gönüllüğü öğretmiş olurlar.” Ereşkigal'in görkemden uzak, karanlık ve acılarla dolu dünyasına inmek isteyen İnanna'nın ödeyeceği bedeller, ona gücünü ve saygınlığını veren Me yasalarıdır. İnanna'nın bu fedakarlığı aydınlanma yolunda yapılan fedakarlıklardır. Fakat sonradan gözünü bürüyen iktidar hırsı anaerkilin kontrolsüz güç isteğinin getirdiği zayıflığı göstermektedir.

“Bütün bunlar olurken Uruk'ta üç gün geçmiştir. İnanna'nın gidişiyile halk ve tapınak derin bir üzüntü içerisinde. İnanna'nın sadık hizmetkarı onu kurtarması

⁵⁷ Alıntılanan mitin bir kısmı Noah Kramer'in Sümer Mitolojisi kitabından, diğer kısmı da Babil mitolojisinde İştar'ın yeraltına iniş mitinden alınmıştır. Noah Kramer'e göre mitin devamındaki Dumuzi'nin yeraltına gönderilmesi kısmı yoktur.

için Ninlil ve Nanna'dan yardım ister fakat yardım isteği reddedilir. İşlerinden sadece su tanrısı da olan Enki elinden geleni yapmaya hazır olduğunu söyler. Bir tek o suların dibinde yeraltını dinleyebilir. İnanna'yı kurtarmak için düzenbaz kimliğine bürünerek gücünü kullanır." Enki'nin bu davranışı tıpkı Odyseeus'un bedensel güç ya da erk değil de aklını kullanarak doğal olanı alt etmesi gibi yorumlanabilir. Enki bir tanrı olarak ölümlü Odyseeus ile kıyaslanamayacak olsa da yeraltına inecek her varlığın güçlerini kaybedeceği gerçeğine bağlı kalarak tanrı ve ölümlü ayırımına gerek kalmadan bir tutulabilir. Güçlerini kaybedeceğinin farkında olan da Enki önce durumu anlamak aklını kullanarak gözlem yapar. Bu noktadan sonra Enki'yi İnanna'yı kurtarabilmek yürüttüğü akıl dolu bir seyirde görmekteyiz.

"Tırnaklarındaki çamurdan iki tane yaratık yaratır. Cinselliği olmayan ve cinsiyetsiz bu iki yaratığın sürekli doğum sancıları çeken, kısır bereketsiz ve bu acılardan dolayı çılgınlık atan Ereškigal'i kızdırmayacağını düşünür. Kız kardeşinin aksine Ereškigal için cinsellik lanetlidir." Enki buradaki düşüncesinde aklını kullanarak Ereškigal'in zulmedemeyeceği cinsiyetsiz varlıklar göndermiştir.

"Enki yarattığı iki yaratığa hayat suyu ve hayat bitkisini vererek Ereškigal'in yanına gönderir. Ereškigal'in acılarını hafifletmek için bu iki hediye sunarlar. Ereškigal, Enki'nin düşündüğü gibi bu hediyeleri memnuniyetle kabul eder ve karşılığında Enki'nin yarattıklarına hediyeler sunar ama Enki bunu kabul etmez. Antlaşmayı sadece İnanna'yı salıverirse kabul edebileceğini bildirir. Ereškigal de mecburen kabul eder fakat yeraltı dünyası tanrıları bir şart koşar. O da İnanna'nın kendisi yerine bedel ödemesi gereken bir kurban göndermesi gerekliliğidir."

"Bu kurban İnanna'ya yeraltında terk edilmiş ablasını unutmaması için önemli bir kişi olmalıdır. İnanna şartı kabul eder ve Me'lerini geri alarak yeryüzüne geri döner. Uruk'a geri dönünce kocası Dumuzi'nin kendisinin gidişinden

etkilenmediğini ve hatta alem yaptığını görünce Dumuzi'yi yeraltına kurban olarak gönderir. Dumuzi ile birlikte Dumuzi'nin kızkardeşi de yılın her 6 ayında yeraltına gitmeyi kabul eder. Kız kardeşi yeraltına indiğinde Dumuzi de evine geri döner.” Kendisinden sonra gelen Eski Yunan mitolojilerinde de görüleceği üzere Sümerler'deki 6 ay döngüsü eril ve dişil öznelerle temsil edilerek anlatılmaktadır. Sümer mitolojisini kendinden sonra gelen diğer mitolojilerden ayıran temel fark burada anaerkil yapının buna hükmetmesidir. İnanna'nın yeraltına yolculuk yapması da Antik Yunan'daki Athena'nın oluşmasına ışık tutar. İnanna'nın yeraltına yolculuğunu kısmen de olsa kadınlığından sıyrılıp kendisini bilgi ve erdemle yoğurması olarak yorumlanabilir ve hatta Platonik olan güzelliğin Antik Yunan'da Athena ve Afrodite'i birbirlerinden ayırarak yaratıldığı söylenebilir. Anaerkil düşüncenin zevk ve sefa anlayışını geride bırakarak ataerkil yapının bilgiye ve mantığa yaptığı yüceltmeyi İnanna'da görülmektedir. Çatalhöyük'ten bu yana gelen anaerkil yapı Sümer'e gelince artık yerini yavaş yavaş ataerkilliğe bırakmaya başlamıştır. Kendisinden sonra gelecek olan Babil İmparatorluğu'nun İştar'ı panteondaki hakimiyetini Marduk'a bırakmıştır.⁵⁸

Yukarıda özetlenen mitin aynı zamanda bir başka anlatımı da mevcuttur. Söz konusu bu diğer anlatımda ise “tanrıça İnanna bir eş seçmek üzeredir. Çiftçi, çoban, balıkçı ve kuş avcısı tanrıça ile evlenmek isteyenleri çağırır. Adayların her biri gelirken İnanna'ya hediyeler sunar. Neticede tanrıça eş olarak çoban Dumuzi'yi seçer. Dumuzi sevgilisinin kapısında beklerken İnanna giyinip süslenerek kapıyı açar.”

⁵⁸ Sümer'de panteonun başı Enlil'dir. Burada anlatılmak istenen İnanna'ya verilen değerin Enlil'den çok daha fazla olduğudur. O yüzden Babil'in İştar'ının erki ve etkinliğini Marduk'un hakimiyetine bıraktığı söylenebilir.

“Bundan sonra ise düğün hazırlıkları başlar. Bu evlilik İnanna’nın, kız kardeşi yeraltı tanrıçası Ereškigal’i görmek için yeraltı dünyasına inmesiyle acı bir şekle dönüşür. Mitolojiye göre Ereškigal İnanna’yı öldürür. Sümerliler kur adını verdikleri yeraltı dünyasının kurallarına göre, kur’a giden oradan çıkamamaktadır. Ancak diğer tanrıların yardımıyla tanrıça İnanna’nın, yerine bir başka tanrıyı koyması karşılığında yeryüzüne çıkmasına izin verilir. Kendi yerine birini bulmak için giden tanrıça tüm tanrıları üzgün olarak görür. Onları kur’a göndermeye kıyamaz. Eşinin yanına gittiğinde ise güzel kıyafetler giymiş olarak Dumuzi’yi gören İnanna bu duruma öfkelenerek onu yanındaki cinlerle birlikte yeraltına gönderir. Dumuzi yeraltından kaçmayı başarsa da daha sonra tekrar yakalanarak hapsedilir. Ancak kardeşi Gestinanna tanrılar meclisinden kardeşinin yerine yarım yıl yeraltında kalmayı isteyerek bu zaman içerisinde Dumuzi’nin yeryüzüne çıkmasını sağlar.⁵⁹ Mitin 2. yorumunun daha sonra Antik Yunan’da da göreceğimiz Hades ile Kore arasındaki mitin öncülü sayılabilecek bir şekilde oluşturulmuştur.

Sümer mitolojisindeki eril dişil uyumuna ilişkin bir diğer gösteren ise İnanna’nın kocası konumunda yer alan Dumuzi’nin tanrılaşması örneğidir. Dumuzi M.Ö. 30. yüzyılda yaşamış Sümer kralıdır ve tanrısallaşması bu döneme denk gelmiştir. Bu tanrılaşmanın ve iki mitin temel noktası bir buluşmanın olması gerekliliğidir. Çünkü dönemin insanları, bereketin gelişini bu şekilde açıklama ihtiyacı hissetmişlerdir. Sümer şairlerinden de örnek vermek gerekirse;

"Bakışlarımı bütün insanların üzerinde gezdirdim,
Dumuzi'yi ülkenin tanrısı olması için çağırdım,
Dumuzi, Enlil'in göz bebeği,
Annem ona çok değer verir,
Babam onu över."

⁵⁹ Mutlu, s. 4.

Sonra, diye devam eder şair, tanrıça yıkanır, sabunlanır, özel "kudret giysileri"ni giyer ve Dumuzi'yi sevinçle yanında oturması için dua ve şarkılarla çınlayan evine ve kutsal alanına getirtir. Onun varlığı tanrıçayı öyle bir tutku ve arzuyla doldurur ki, hemen vulvası üzerine bir şarkı yazar; şarkıda vulvasını bir boynuzla, "gök kayığı"yla, yeni ayın hilaliyle, nadasa bırakılmış toprakla, yüksek bir tarlayla, bir tepecikle, karşılaştırır ve şu haykırıyla bitirir:

"Bana, vulvama gelince,
Benim için, yığılmış tepeciği,
Ben, bakireyi - kim sürecektir benim için?
Vulvam, ıslanmış toprak - benim için,
Ben kraliçe için, kim öküzünü oraya koyacak?"

Buna yanıt gelir:

"Ey Görkemli Hatun, kral sürecektir onu senin için,
Kral, Dumuzi, onu sürecektir senin için."
Ve tanrıça sevinçle karşılık verir:
"Sür vulvamı, yüreğimin erkeği!"

Tanrıça kutsal kucağını yıkadıktan sonra, çift birleşir ve çevrelerinden bitkiler filizlenir; ya da şairin deyişiyle :

Kralın kucağında yükselen sedir ağacı çıktı,
Yanında bitkiler büyüdü,
Yanında tahıllar büyüdü,
Yanında . . . bahçeler bolca çiçeklendi.

Yaşam evinde, kralın evinde,
Eşi sevinç içinde onunla oturdu,
Yaşam evinde, kralın evinde,

Inanna sevinç içinde, onunla oturdu.⁶⁰

Sümer yazıtlarından alıntılanan yukarıdaki şiirde de görüldüğü üzere bir birleşme olması şarttır. Bu birleşmeyi de anaerkilin kontrolü elden bırakmadan ama erkeği aşağı görmeden yapmıştır. Bu da karşılıklı saygının iki cinsiyet arasındaki uyumdan doğduğunu ve henüz “gök tapıncı ve yer tapıncı” arasında bir yarılma olmadığına kanıtları olarak görebiliriz. Yine de esas egemen güç anaerkildir. Bunu da İnanna’nın yukarıda bahsedilmiş olan Dumuzi’nin yer altına gönderilmesi mitiyle görülmektedir. Bu mitin her iki yorumunda da Dumuzi karara itiraz etmemiş ya da edememiştir. Bu da anaerkilin dönemi için baskın bir yapıda olduğunu ortaya koymaktadır.

- ***Babil ve Asur Mitolojisi ve Cinsiyetlendirme***

Babil ve Asur uygarlıklarında görülen mitler, Sümer mitleri ile oldukça benzerlik göstermektedir. Asur ilahilerinde “İştar’ın İnişi” diye İnanna’nın yeraltına indiğine benzer bir bölüm vardır.⁶¹ Öte yandan İnanna’nın yer altı yolculuğunun Asur ilahisindeki yorumu daha çok Dumuzi’ye ağıt şeklinde düşünülebilir. Bu mitte İştar gururlu, kibirli ve yine çıplak bir şekilde Allatu’nun karşısına çıkar. Allatu kendisini sevmediği için yeraltı şeytanı, veba yayan Namtar’a İştar’ın bütün bedenine hastalık yaymasını ister. İştar’a yayılan hastalık toprağın bereketini kaçırr. Pap-sukal olanı biteni güneş tanrısı Şamaş’a anlatır. Güneş tanrısı da ay tanrısı Sin ve derinliğin tanrısı Ea’ya haber verir. Ea bir insan-aslan karışımı varlık yaratır ve ona yeraltı kapısından geçme gücü vererek yeraltına gönderir. Varlık mesajı Allatu’ya iletir ve Allatu istemeye istemeye İştar’ı iyileştirir ve serbest bırakır. İştar bütün eşyalarını geri alarak çıkarken Namtar İştar’a şöyle der; “Allatu’nun yanına girerken bir kefareti vermediğin için Tekrar geri dönmesi için, Temmuz için, gençlik aşkı için. Hayatının

⁶⁰ Noah Kramer, **Tarih Sümer’de Başlar**, Kabalcı Yayınevi, 2002, ss. 367-368.

⁶¹ Mackenzie, s. 126.

parlayan sularını onun üstünde dök... Ona muhteşem kıyafetler giydir ve kristal bir yüzük tak.” Mitin devamında İştar ağıt yakar ve Dumuzi’yi yeraltına gönderir.

Yukarıda sözü edilen bu mit ile Antik Yunan’daki Adonis’in varlığı arasında bir benzerlikten söz etmek mümkündür. Kronolojik temelde bakıldığında tarihsel olarak Antik Yunan medeniyetine doğru bir geçişin gerçekleştiğı Asur dönemi ve dolayısıyla mitleri Eski Yunan mitlerindeki Adonis ile koşut bir görünüm sergilemektedir. Çünkü Sümer’deki İnanna’nın sert ve gücü elinde tutan Athena vari yapısı gitmiş, yerine Afrodit benzeri bir tanrıça gelmiştir. Özellikle mitte Allatu’nun yeraltı kraliçesi olarak gitmesi Kore’yle ilişkilendirmek adına daha da önemli bir kanıt olarak görülebilir. Bu mitte takvimsel yıl dönümünü görmememizin nedeni Babil’de panteonun başı olan Marduk’un gücü tek elde toplamaya başlamasıdır. Yani tanrılar güçlerini birer birer Marduk’a devrederken ve Marduk’un onlara verdiği görevleri yerine getirirken, tıpkı günümüzde olduğı gibi tanrılar sanatsal anlatımın ve sanatsal yönden doyumun aracı olmuşlardır. Eril tanrı olan Marduk’un gücü elinde toplaması anaerkilin yerini ataerkile bırakması ve bunu yaparken de tamamiyle bir teslimiyet altına girdiğini söyleyebiliriz.

- ***Mezopotamya Takvimleri ve Cinsiyetlendirilmesi***

Sümerliler’deki takvim ay’ın hareketlerine göre yapılmış 12 aylık bir takvimdir. Ayrıca güneş takvimi ile uyum sağlanabilmesi için de ay’ın 17 ve 19 yıllık döngüsünde takvime bir 13. aya eklenmiştir. Sümer takvimindeki ayların isimleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 2: Sümer Takvimi

Aylar	Anlamı	Günümüz Karşılığı
Bara-zag-garra / Bara-zag-gar	Mabet tahtın olduğu alan	Nisan
Gu-si-su / Gu-si-sa	Boynuzlu öküzün yürüyen ayı / Öküzü sabana bağlama ayı	Mayıs
Sig-ga	Kerpiç yapma	Haziran
Shu-numun / Su-numun	Tohum ekmek	Temmuz
Ne-ne-gar	Hayaletlerin ayı / Buğdayı ayırmak	Ağustos
Kin-inanna	Tanrıça İnanna'nın inişi	Eylül
Du-ku	Kutsal tepe	Ekim
Apin-du-a	Sabanın çözülmesi	Kasım
Gan-gan-e / Gan-gan-na	Bulutlar çıktığında	Aralık
Ab-e / Ab-ba-e	Toprağın açılması	Ocak
Ziz-a / Ziz-am	Temizlenmiş kara buğday	Şubat
She-kin-ku / Se-kin-ku	Enlil'in hasat festivali ayı / Tahıl biçmek	Mart

62,63,64

Tablo 2'de de görüleceği üzere bütün aylar tarımsal yıl dönümleriyle ilgili değildir. Kin-İnanna ve She-kin-ku ayı iki büyük tanrıya adanmıştır. Bu da zaman içinde ayların artık tanrılara adanacağını ilk işaretleri olarak göze çarpmaktadır. Sümer'e dair elimizde çok detaylı bilgi olmadığı için burada kitonyen tanımının Ne-ne-gar ayı üstünden yapılıp yapılamayacağı sorusunu sormak gerekir. Çünkü daha sonra Asur medeniyetinde Adaar ayı “Kötü Ruhların Ayı” olarak geçecektir. Antik Yunan'da göreceğimiz kitonyen, dişiliğin ve toprağın aşağılanması tarihsel olarak ilk burada başlamış olduğu düşünülebilir ancak Sümerler'in bu düşüncüyü kesin bir dille toprağa yüklediğinden bahsedilemez.

Babil'de ise takvim Tablo 3'deki gibi yapılandırılmıştır

⁶² Omniglot, **The Months**, (<https://www.omniglot.com/pdfs/months.pdf>) s. 12.

⁶³ Babil Hemeroloji Serisi Uğurlu ve Uğursuz Günler Takvimi s. viii, ix, x.

⁶⁴ Sümer takvimi konusunda iki farklı görüşe de yer verilmesinin nedeni aylar hakkında net bir bilginin olmamasıdır. Taksimden önce yazılanlar 62. dipnotta görülen kaynağa aittir. Taksimden sonra yazılanlar ise 63. dipnottaki kaynağa aittir. İki kaynak arasında çok büyük farklar olmasa da 62. dipnottaki kaynak daha geniş kapsamlı olduğu için bu çalışmaya eklenmiştir. Eğer 63 numaralı kaynak detaylı şekilde incelenirse orijinal kaynakların tahribatından kaynaklı bilgi edinilemediği görülecektir. O yüzden mevcut bilgileri olabildiğince farklı kaynaklardan doğrulatılmaya çalışılmıştır.

Tablo 3: Babil Takvimi

Ay isimleri	Tanrı	Takımyıldızı	Günümüz Karşılığı
Arah Nisanu	An ve Bel ya da Nanna	Koç	Mart-Nisan
Arah Aru	Ea	Boğa	Nisan-Mayıs
Arah Simanu	Sin	İkizler	Mayıs-Haziran
Arah Dumuzu	Tammuz	Yengeç	Haziran-Temmuz
Arah Abu		Aslan	Temmuz-Ağustos
Arah Ululu	İştar	Başak	Ağustos-Eylül
Arah Tasritu	Şamaş	Terazi	Eylül-Ekim
Arah Samna	Marduk	Akrep	Ekim-Kasım
Arah Kislimu	Nergal	Yay	Kasım-Aralık
Arah Tebetum	Papsukkal	Oğlak	Aralık-Ocak
Arah Sabatu		Kova	Ocak-Şubat
Arah Addaru	Erra	Balık	Şubat-Mart
Arah Makarusa ⁶⁵	Aşur		

66

Sümer takvimi ile karşılaştırıldığında Babil takviminde net olarak tanrılara adanmış aylar bulunmaktadır. Ancak bir cinsiyet yorumu getirmek için anaerki ile ataerki ayrım henüz net bir biçimde olmadığını söylememiz ay eşleştirmeleri ve bu eşleştirmelerden yapılan tapınmalar bakımından mümkün değil gibi görünse de “Babil Hemorolojisi Serisi” kitabında bulunan “Tasritu Ayının Günleri Takvimi”nde cinsiyetçi söylemlerin olduğunu görmekteyiz. Bir başka ifade ile takvimdeki aylar eril ve dişil olarak ayrılmış olmakla birlikte, tabletlerde hedef alınan/odaklanan cinsiyet ağırlıklı olarak erkeklerdir.

Bu yazılar sırasıyla;

1 Tasritu

“Tasritu ayı, birinci gün: Adam meyhaneye girsin.”

⁶⁵ Bu ay, ay takviminin 17 ve 19 yıllık dönümlerinde güneş takvimiyle denklemesi için konulmuştur.

⁶⁶ Tablo tarafımızca yapılmıştır.

...

2 Tasritu

“İkinci gün çatıya çıkmasın, (yoksa) Lilu hizmetçisi onunla evlenir.”

...

3 Tasritu

“Bir kadına yanaşmasın, (yoksa kadın) itibarını düşürür.”

...

4 Tasritu

“Dördüncü gün bir nehri geçmesin, (yoksa) erkeklik gücünü kaybeder.”

...

5 Tasritu

“Hurma yemesin, (yoksa) “öpen dişi cin” ona musallat olur.”

...

6 Tasritu

“Altıncı gün bir kadına yanaşmasın, (yoksa kadın) itibarını düşürür.”

“Çatıya çıkmasın, (yoksa) Lilu Hizmetçisi onunla evlenir.”

...

7 Tasritu

“Çatıya çıkmasın, (yoksa) Lilu Hizmetçisi onunla evlenir.”

“Bir nehri geçmesin, (yoksa) erkeklik gücünü kaybeder.”

“Tanrıça Ninlil onun adına “Önder⁶⁷”le konuşur.”

...

8 Tasritu

“Yabancı bir kadına varmasın.”

“Karısına gitsin, o gün karısına bir erkeğe gebe olarak bırakacak.”

...

11 Dumuzi

“Bir kadınla yatmasın, (yoksa) kadın (itibarını) düşürür.”

⁶⁷ Enlil

Bu noktada yukarıda da belirtildiği üzere ilk kez kadınların, Lilu⁶⁸ ve “öpen dişi cin” gibi varlıkların erkeklere zarar verebilecekleri öngörülürken⁶⁹, kadınlara herhangi bir tavsiye de bulunulmamış ya da herhangi bir öğüt verilmemiştir. Bu da tek tanrı Marduk hakimiyeti dinde yeni bir yorumun başlangıcı olarak görülebilir. Toplumun egemen cinsiyet düşüncesi açısından da İnanna’nın hakimiyetinin bittiği ve yerini Marduk’a yani ataerkiye bırakmaya başladığı söylenebilir. Bunu bir göstergesi de yukarıda sözü edildiği üzere takvimdeki ayların eril ve dişi bir biçimde ayrılmış olmasıdır. Fakat aylar içinde takvimin her günün erkek merkezli bir şekilde sadece erkeklere yönelik yazıldığını söylememiz oldukça güçtür. Örnek vermek gerekirse;

24 Ayyaru

“Güneş tanrısı Şamaş’a (sunu versin). Her kim ise onun için tanırının hiddeti yatıştır.”

Yukarıda da görüldüğü üzere, eril bir tanrı olan Şamaş, mutlak güç simgesi olarak kullanılmakta ve Yunan panteonundaki Apollon’un bir yansıması olarak görülmektedir. 24 Ayyaru’da verilen öğüt cinsiyetsiz bir şekilde halkın her kesimine verilmiş bir öğüt olarak düşünülebilir. Asurlar takviminde ise tanrıyla özdeşleşme daha net bir şekilde görülmektedir;

⁶⁸ Dişi cin

⁶⁹ Günümüz kavramları ile bir açıklama getirmek gerekirse “Lilu” ve “öpen dişi cin” olgularının ilk kitonyen örneklerden biri olduğu düşünülebilir.

Tablo 4: Asur Takvimi

Ay İsmi	Anlamı	Ayın Tanrısı	Gün sayısı	Günümüzdeki Karşılığı
Nissan	Mutluluk Ayı	Enlil	31	Nisan
Yaar	Aşk Ayı	Khaya	31	Mayıs
Khzeeran	İnşaat Ayı	Sin	31	Haziran
Tammuz	Hasat Ayı	Tammuz	31	Temmuz
Ab	Meyvelerin Olgunlaşma Ayı	Şamaş	31	Ağustos
Elool	Tohum Serpme Ayı	İştär	30	Eylül
Thisrin I	Verme Ayı	Anu	30	Ekim
Thisrin II	Serpilen Tohumların Canlanma Ayı	Marduk	30	Kasım
Kanoon I	Tasarlama Ayı	Nergal	30	Aralık
Kanoon II	Dinlenme Ayı	Nasho	30	Ocak
Sebat	Sel Ayı	Raman	30	Şubat
Adaar	Kötü Ruhların Ayı	Rokhaty	29	Mart

70

Babil ve Asur'daki özdeşleşme o tanrıya yapılacak ibadeti arttırmaya yöneliktir. Tarihsel süreçte bakıldığında takvimlerden hareketle bir birleşimden söz etmek mümkündür. Bir başka ifade ile tarımsal yıl dönümlerinde tanrıları yüceltmenin yanı sıra kitonyenlerin olduğunu unutmamanın da bir arada olduğu görülmektedir. Camille Paglia'nın söz ettiği gök tapıncının toprak tapıncından ayrıldığı Antik Yunan döneminden önce sadece Mısır'da değil anaerkilliğin ataerkillikle birlikte uyum içerisinde yaşandığı Asur, Babil ve kısmen Sümer uygarlıklarından da bahsedilebilir. Bunun temel sebeplerinden biri anaerkil düşüncenin uygarlığın ilerlemesine yönelik düşünceleri oldukça sınırlı olması ile ilişkilendirilebilir. Yani sadece karın doyurma ve hayatta kalma üstüne olan anaerkil yapıyı ileriye taşıyacak olan onun dikotomik karşıtı değil ona ihtiyaç duyan

⁷⁰ Omniglot, s. 13.

ataerkilliği denilebilir. Bunu ilk fark eden Sümerler astronomi alanında tarihte daha önce hiç görülmemiş Antik Yunan'dan da önce buluşlar yapmışlar ve kendisinden sonra gelen Babil'de astronomiyi zirveye taşımıştır. Ataerkil düşüncenin bu başarısıyla uygarlık yükselmiş ve 2000 yıl boyunca var olmaya devam etmiştir. Anaerkil düşünce ise ataerkinin getirdiği refahta boş durmamış ve uygarlığın altına dinamiti “acaba biz bu gök cisimlerinden gelecek tahmini yapabilir miyiz?” sorusuyla koymuştur.

Paglia'nın da Nietzsche'nin de Apollonik olanla Dioynisyen olan kültür ve medeniyet tartışması burada başlar. İkilinin geliştirdiği dikotomiye kültürün modern çağa kadar olan her döneminde görmemiz mümkündür. Sümer'deki dinamit ise astroloji kavramını sembolize etmektedir. Anaerkil düşüncenin kendine iş çıkarmasıdır. Oysa zaten birlikte uyum içinde devam edebiliyorken işleyen yapıyı çatırdatmak ve sonunda yıkmak bilinçli bir şekilde yapılmasa da anaerkinin başarısıdır. Burada bahsetmek istenilen anaerkil düşünce astroloji diye bir şey çıkardı ve Sümerler'i yıktı değil, kehanet kültürünün hakim olmasıyla anaerkil yapının elde etmeye çalıştığı kontrolsüz gücün yıktığına yöneliktir.

Tarih kitaplarında Sümerler'in yıkılmasında sel felaketi ve topraklarının tuzlanması dolayısıyla tarım yapamaz hale gelmesi ve bundan dolayı giderek zayıflaması anlatılır.⁷¹ Bu zayıflamayı yaratan anaerkilin refah döneminde ulaştığı kontrolsüz güçtür. Ataerkil zor zamanların düşüncesidir. Bir yerde bolluk bereket varsa anaerkil yapı kutsanır. Sıkıntı, kuralık ve açlık varsa ataerkil yapı duruma el atar. Dor'ların istilasından sonra anaerkil yapıdan ataerkil yapıya geçen Antik Yunan'da da bu anlayışı görürüz.

⁷¹ John Noble Wilford, “Collapse of Earliest Known Empire is Linked to Long, Harsh Drought” New York Times, August 24, 1993.

Sümerler’de anaerkilin elde ettiği kontrolsüz güç mevcut sorunlara çözüm aramak yerine, sorunları tanrıların cezası olarak düşünmüş ve çözüm yolunu yine ritüel yoluyla, ya kurban keserek ya da ibadet ederek çözmeye çalışmıştır. Halbuki dönemindeki ataerkil yapı bu kadar zayıflamasa akılcı ve bilimsel bir açıklamayla ve çözümle gelebilirdi. Ataerkil yapı tam olarak da bu anlayışla günümüz medeniyetini kurmuş ve ilerletmiştir. Sümerler’deki kehanet kültürü durmamış orta çağda Nastradamus, modern ve post-modern zamanda da astroloji olarak karşımıza çıkmıştır.

2.2. ANTİK YUNAN’DA TAKVİM VE TAKVİMİN CİNSİYETLENDİRİLMESİ

2.2.1. Antik Yunanda Takvim

Antik Yunan medeniyetini Yunan Karanlık Çağı’ndan başlayarak söz etmek mümkünse de oluşturdıkları takvimler M.Ö. 6. yüzyıla dayanır.⁷² Antik Yunan medeniyetinden günümüze kadar gelen 36 tane vardır.⁷³ Genel olarak Antik Yunan Medeniyetinin kullandıkları takvimler, ayın hareketleri gözlemlenerek yapılmıştır ve hemen hemen tüm Antik Yunan takvimleri aynı mantıkla oluşturulmuştur. Takvimler arasındaki temel farklılıklar Yunanlıların aylara verdikleri isimlerdir.⁷⁴ Bu farklılıklar aşağıda detaylandırılacaktır.

⁷² Sacha Stern, *Calenders in Antiquity*, 2012 s. 25.

⁷³ Sevgi Gerçek, *Hellenistik Çağ Batı Anadolu Takvimleri*, 2011.

⁷⁴ Stern, s. 25.

Takvimlerin hangi göksel ilişkiye göre yapılandırıldığına gelindiğinde ise aya dayalı bir takvim sisteminin kurulu olmasının temel nedeni ayın çıplak gözle gözlemlenebilir olmasının yanında güneşin aksine dolunay, yeni ay, ilk ve son dördün, hilal vb. farklı evrelere sahip olmasıdır. Bu takvimsel dizgede Dolunay her ayın başlangıcı kabul edilebilir. Astronomik takvimler, Antik Yunan’da 12 ya da 13⁷⁵ aya ayrılmış ve ayın döngüsü esas alınarak matematik ve astornomiyle sabitlenmiş haline gönderimde bulunur. Bununla birlikte takvimdeki ay başlangıcı konusunda esas otoritenin politikacılar olarak belirlendiği takvimler de söz konusudur.⁷⁶ Bu bağlamda her şehir devletinde takvimler için söz hakkı o şehir devletinin yargıcındadır.

Atinalılar’ın kullandıkları takvim “arkonik” ya da “festival takvimi” olarak adlandırılır ve dini rütüellere ve dini günlere göre ayarlanmış bir takvimdir. Atinalıların festival takvimlerinin yanında Prytaneion adıyla bilinen ve Belediye meclislerinde kullanılan resmi bir başka takvimleri de bulunmakta ve bu takvim ilk 6 ayı 37, sonraki 4 ayı ise 36 günden oluşan 10 aydan meydana gelmektedir. Bu çalışmanın içeriği takvim, astroloji ve astronomi ilişkisi olduğu için çalışmamızda Atinalıların Prytaneion takvimine değil festival takvimine odaklanılmaktadır.

Yukarıda giriş kısmında söz edildiği üzere Antik Yunan’da her ay bir tanrı ismiyle anılır ancak her şehir devletinde ay isimleri aynı değildir⁷⁷. Şehir devletlerinin birbirinden farklı ay isimleri vermelerinin nedeni o ayın kendileri için önemiden süre gelir. Örneğin Spartlılar için Karneios ayı Apollon ile özdeşleşmiştir

⁷⁵ 13 aylık olmasının nedeni 8 yıllık döngünün sonunda ay takviminin mevsim bazında tekrar güneş takvimine eşitlenmesi için her 8 yılda bir, yeni bir ay eklenmesidir.

⁷⁶ Stern, s. 29.

⁷⁷ Bu konuda tek istisna Poseidon’un kendine ait bir ayı olması ve bu ayın başka bir isim ile anılmamış olmasıdır.

ve “Apollon Karneios” ismiyle anılır. Karneios festivalinden dolayı bu ay Karneios ismini almış ve festival Apollon’un onuruna atfedilmiştir.⁷⁸ Atinalılar ve İyonyalılar arasında ise Spartalılar’ın aksine fazlaca benzerlik gözlemek mümkündür. Örneğin Milet Atina’yla Thargelion, Metageitnion, Boedromion, Pyanopsion (ya da Atina’da Pyanepsion ismiyle de anılır), Poseideon, ve Anthesterion gibi birçok ay ismini paylaşmaktadır⁷⁹. Bir tablo üzerinden karşılaştırma yapmak gerekirse;

Tablo 5: Atina Takvimi

<i>Aylar⁸⁰</i>	<i>Gün Sayısı</i>	<i>Günümüz tarih aralıkları</i>	<i>Ait olduğu Tanrı</i>
Hekatombain	29	Temmuz-Ağustos	Apollon
Metageitnion	29	Ağustos-Eylül	Apollon
Boedromion	30	Eylül-Ekim	Apollon
Pyanepsion	28	Ekim-Kasım	Apollon
Maimakterion	29	Kasım-Aralık	Zeus
Poseidon	29	Aralık-Ocak	Poseidon
Gamelion	28	Ocak-Şubat	Zeus ve Hera
Anthesterion	30	Şubat-Mart	Dioynisos
Elaphebolion	29	Mart-Nisan	Artemis
Mounichion	29	Nisan-Mayıs	Artemis
Thargelion	29	Mayıs-Haziran	Artemis ve Apollon
Skirophorion	30	Haziran-Temmuz	Athena

Yukarıda verili Tablo 5’ten hareketle Antik Yunan’daki ay isimlerinin sırası temel alınarak o ayın karşılığına eşlenen takımyıldızları ise sırasıyla; Leo (Aslan),

⁷⁸ Robert Hannah, **Greek and Roman Calenders Construction of Time in the Classical World**, s.27.

⁷⁹ Hannah, s. 28.

⁸⁰ Hannah, s. 43.

Virgo (Başak), Libra (Terazi), Scorpio (Akrep), Sagittarius (Yay), Capricorn (Oğlak), Aquarius (Kova), Pisces (Balık), Aries (Koç), Taurus (Boğa), Gemini (İkizler) Cancer (Yengeç)'dir.

2.2.2. Antik Yunan'da Takvimin Cinsiyetlendirilmesi

Antik Yunan Medeniyetinde, Mezopotamya medeniyetlerine göre daha fazla ve ayrıntılı kaynak olduğu için mevsimsel dönüm ve ayların cinsiyetlendirilmesinin ayrı ayrı incelenmesi mümkündür. Bu bağlamda Persephone/Kore miti mevsim dönüşümü için bir başlangıç, dönemin insanların aylara atadıkları isimler ve bu aylara özgün ritüeller belirleyici rol oynamaktadır. Söz konusu tüm bu kavramlaştırma ve sınıflandırmalar, aşağıda da belirtildiği üzere Paglia (2001) ve Nietzsche (1872)'in saptamaları çerçevesinde değerlendirilmektedir.

2.2.3. Antik Yunan'da Mevsimsel Dönümün Cinsiyetlendirilmesi

Astrolojinin kullandığı sembolik anlatımın mitolojiden ayrılamaz bir bütün oluşturduğu söylenebilir. Bu anlatımı mevsimsel dönüm Antik Yunan'da baharın gelişini insanlar Hades ve Kore mitiyle sembolleştirmişlerdir. Söz konusu bu mitin 2 farklı versiyonu bulunmaktadır ve mevsimsel dönüşümün cinsiyetlendirilmesine geçilmeden önce söz konusu mitlerin sunulması yerinde olacaktır.

Mite göre Hades Kore'yi görür görmez aşık olur. Onu yeraltı dünyasında yaşaması için ikna etmek istese de hiçbir tanrı Hades'le yeraltında yaşamak istememektedir. Günün birinde Hades Kore'nin yanına gider ve kendisinin yeraltında bütün tanrıların davetli olduğu bir yemek düzenleyeceğini söyler ve kendisini de

davet eder. Buna sevinen Kore daveti kabul eder ve vakit geldiğinde yeraltı dünyasına gider. Fakat bir terslik vardır çünkü Hades'in haricinde hiç kimse yoktur. Herkesin nerede olduğunu soran Kore Hades'ten birazdan geleceklerini bu sırada beklemek için oturmasını rica eder. Masaya oturan Kore genç bir tanrıçadır ve yeraltına dair bazı kuralları bilmez. Kadehinden bir yudum alan Kore artık yeraltı dünyasında yaşamaya mahkum olmuştur. Çünkü yeraltında bir şey yiyenler sonsuza kadar yeraltında yaşamak zorundadır. Hades bundan sonra Kore'yi Persephone diye çağırır.

Olanları öğrenen Demeter soluğu yeraltında dünyasında alır ve Hades'le konuşur. Hades yaptığından utanç duymaktadır ve Demeter'in kızını görme isteğini anlayışla karşılar. 6 ay Demeter'in 6 ay da Hades'in yanında kalması üzerine anlaşılır. Persephone Demeter'in yanına geldiğinde Demeter dünyaya 6 ay bolluk ve bereket armağan eder ve kızı 6 ay yanında olmayınca da hüzünlenir. Bu yüzden havalar soğur, yağmurlar yağar. Bunlar Demeter'in göz yaşlarıdır. Bunların bir sonucu olarak da kıtlık baş gösterir.⁸¹

Hades ve Kore mitinin ikinci versiyonunda ise Kore çiçek toplarken Hades Kore'yi siyah atlı arabasıyla kaçıır. Hades yeraltı dünyasında ona bir nar sunar ve Kore bu narı yer. Yeraltı dünyasında bir şey yiyen sonsuza kadar yeraltında dünyasında yaşamak zorundadır fakat Kore bu kuralı bilmiyordur. Demeter kızını merak eder ve epey bir süre kızını arar ama bulamaz. Üzüntüsünden hayata küsen Demeter'in yardımına Güneş tanrısı Helios yetişir. Helios Demeter'e kızının yeraltı dünyasında olduğunu söyler. Bunu duyduğunda kahrolan Demeter Olympos'u terk eder ve hiç kimsenin olmadığı bir yere çekilir. Demeter'in yaşama küsmesi toprağın

⁸¹ Janet Catherine Mary Kay, **Aspects of the Demeter/Persephone myth in modern fiction**, (2006) ss. 13-16.

bereketini kaçıır ve insanlar büyük bir kıtlıkla baş başa kalır. Zeus olan biteni öğrenince Demeter'e toprağın bereketini geri vermesi için yalvarır ama Demeter Zeus'u dinlemez. Zeus yeraltı kuralını kaldırarak Persephone'nin yılın yarısında anası Demeter'in diğer yarısında da Hades'in yanında olmasına hükmeder.⁸²

Her iki versiyona da bakıldığında mevsim döngüsünün oluşumunu anlatan bu mitte toprağın doğurganlığı tanrıça Demeter ile ilişkilendirilmiş, tanrıçanın ve doğal olarak temsil ettiği dişiliğin, duygusal açıdan insanları ne kadar etkilediğini açıklamıştır. Söz konusu bu mitin oluşturduğu bağlam insanların bir tanrıçanın mutluluğuyla hayat bulması ve hüznüyle de kıtlığa düşmesi şeklinde sembolleştirilmekte ve kadının yaşam hakkında söyleyeceği sözün oldukça etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum da toprak, doğurganlık ve kadın üçgeninde ele alındığında söz konusu bu miti dönemin şartlarına göre kitonyen yapmaktadır.

Görüldüğü üzere Demeter'in mitsel yolculuğu ve etkisi, doğrudan mevsim döngüsünün nedenlerine ve mevsimlerin oluşumuna sebep sunmaktadır. Bu bakımdan Kore'nin yeryüzüne çıktığı bahar ve yaz ayları dişil, yer altına indiği güz ve kış ayları ise eril bir gönderime sahip görülebilir. Ancak aslında eril ve dişil erk ayrımı bağlamında bakıldığında kış aylarındaki cezalandırılmanın nedeni kitonyen tanrıça Demeter'in gazabı ve göz yaşları, yaz aylarındaki mükafat ise Artemis/Apollon'un zaferi olarak düşünülebilir.

⁸² Kay, s. 13-16.

2.2.4. Antik Yunan'da Ayların Cinsiyetlendirilmesi

Yukarıda da sözü edildiği üzere Antik Yunan'da aylar farklı tanrı ve tanrıçalara adanmış ve bu adaklar ile ilişkili ritüeller söz konusu aylarda yapılır olmuştur. Bu noktada öncelikle söz konusu ayların adları ve adandıkları tanrılara ilişkin bilgi sunmak yerinde olacaktır.

1. **Hekatombaion:** Aslında bu ay Theseus zamanında Kronos'a adanmış bir aydı. Titanlar Zeus'un onlara karşı açtığı savaşta yenilip sürülünce bu ay da Apollon'a adanmış oldu. Kendisine adanmış bu ayı kutlamak için Antik Yunan'da insanlar 100 tane öküz kurban ederdi. Güneş takvimi ve mevsim döngüsüne bakıldığında günümüz Temmuz Ayı'na denk gelen bu ay yaşamın en canlı en verimli olduğu aylardan biridir. Titanlar'ın başı olan Kronos ile Olimpiklerin en yücesi kabul edilen Apollon'un böylesi canlılık ve verimlilik timsali bir ay ile yüceltilmesi ataerkil ve anaerkil dikotomisi bağlamında bakıldığında eril erke atfedilen bir kutsamadır ve ataerkil düzlemde şaşırtıcı değildir.
2. **Metageitnion:** Apollon'a adanmış bir aydır. Bu ayın 7. gününde Metageitnia festivali kutlanırdı. Festivalin amacı Apollon'un kolonicilere daha fazla yardımcı olması amacıyla Apollon'u mutlu etmekti ve farklı şartlara bağlı olarak ekonomik ve göç politikaları açısından da önem taşırdı. Apollon'a adanması ve devlet işleriyle ilgili olduğundan dolayı bu ayı eril bir ay olarak tanımlayabiliriz.
3. **Boedromion:** Apollon'a adanmış bir aydır. Bu ayın 7. gününde Maraton Savaşı'ndan elde edilen zafer ile Genesis (Yaratılış) kutlanır. Bu festival Gaia'nın onuruna kutlansa da tanrıça olarak yine Artemis görülmektedir.

Yine bu ay içinde Athena'ya da adanmış Pamvoiotia isminde bir festival de bulunmaktadır. Bu festivali Constantine Paparrigopoulos oldukça dini veya politik toplantılar olarak nitelemiştir.⁸³ Apollon, Artemis ve Athena gibi eril kültün onuruna kutlanan önemli günler olduğu için bu ayı eril bir ay olarak tanımlayabiliriz.

4. Pyanepsion: Apollon'a adanmış bir aydır. Bu ayın en önemli kutlaması Pianepsia festivalidir. Pyanos 'fasulye' hepsien ise 'kaynatmak' anlamına gelmektedir.⁸⁴ Theseus Minotor'u öldürmeye Girit'e giderken Delos'ta durmuş, Apollon'a adak adanmış ve eğer canavarı öldürebilirse kendisine teşekkür için zeytin ağaçlarından süsler vereceğini söylemiştir. Theseus canavarı öldürdükten sonra verdiği sözü yerine getirir ve geri dönüş yolunda gemide dostlarıyla birlikte fasulye çorbasını hazırlayıp Apollon'a sunmuştur. Burada Apollon'a sunulacağı söylenen zeytin ağacından süsler figürü Athena'nın Atina halkına armağan ettiği bilgelğin sembolünün Theseus tarafından Apollon'a sunularak onu yüceltmek isteği olarak düşünülebilir. Bu bağlamda bu ay için eril bir ay olarak tanımlayabiliriz.

5. Maimakterion: Zeus'a adanmış bir aydır. Bu ayda Mumhari ve Pompania isminde iki ziyafet verilirdi. Bu ziyafetler kışın gelişi için kutlanırdı. Erkek dansçılar tiyatrolarda kılık değiştirip Bakkhalar, Nemf ve Horae kılığına girerlerdi. Bu ay iyi mahsuller için tanrı Zeus'tan istekte bulunma ayıydı.

⁸³ History of the Greek Nation Volume a - Constantine Paparrigopoulos.

⁸⁴ Hugh Chisholm, **Encyclopaedia Britannica**, 11. Baskısı, s. 675.

6. **Poseidon:** Bu ay havanın bozduğu, depremlerin ve denizlerin tanrısı Poseidon'a atfedilmiştir. Poseidon'un onuruna Poseidea adında bir festival kutlanmaktadır. Böylesi bir festival kutlaması temelde Poseidon'un gönlünü hoş tutmak ve başlarına bir felaket gelmesini engellemekle ilişkilidir. Yoksa Athena'yla Atina için yarışıp kaybedince yaptıklarından dolayı sevilmediği ortadadır. Ayrıca bu ayda Dionysos gibi bir kitonyene yer verilmesi bu ayın dişillığının önemini bize göstermektedir. Dionysos adına yakışır şekilde ikinci kez Anthesterion ayında tekrar doğarak karşımıza çıkacaktır. Bu ayda ayrıca Haloa ve kırsal Dionysia festivalleri de kutlanıldığı söylenmektedir. Haloa festivali tanrıça Demeter'e adanmıştır. Bu festivalde hasatın bitimi kutlanır. Bu festivale özel olarak Bakkhalar'da olduğu gibi sadece kadınlar bulunur. Bu festival sadece Demeter'le ilişkilendirilmemelidir. Bu festivalin adandığı diğer bir tanrı da Dionysos'tur.⁸⁵

7. **Gamelion:** Zeus ve Hera'ya adanmış bir aydır. Zeus ve Hera'nın bu ayda evlendiğine inanılır. Triesperon bu ayda kutlanan önemli bir festivaldi. Bu festival Helios ve Herkül'e adanmış bir festivaldir.

8. **Anthesterion:** Dionysos'a adanmış bir aydır. Bu ayda Deukalion faciasında ölenlerin anısına ziyafet ve ayrıca Anthesteria isminde bir de festival düzenlenmekteydi. Bu festivalle baharın gelişi kutlanırdı. Festival sırasında Pithogia⁸⁶, Choes⁸⁷ ve Chytroi⁸⁸ isminde ziyafetler verilirdi. Bir

⁸⁵ Jane Ellen Harrison, **Prolegomena to the Study of Greek Religion**, Mythos, 1903, s. 147.

⁸⁶ Şarapların açılması anlamına gelir. Bkz: Encyclopaedia Britannica – Baynes T.S. Sayfa 103

⁸⁷ Şarapların dökülmesi anlamına gelir. Bkz: Encyclopaedia Britannica – Baynes T.S. Sayfa 103

⁸⁸ Kadehler anlamına gelir. Bkz: Encyclopaedia Britannica – Baynes T.S. Sayfa 103

önceki yıl bağ bozumundan yapılan şarapların içime hazır hale gelmesi kutlanırdı.⁸⁹ Bu ay Dionysos'a adandığı için dişil olduğunu tanımlayabiliriz.

9. Elaphebolion: Bu ay takvimdeki 9. ay olup tanrıça Artemis'e adanmıştır. Ayın 6. gününde Artemis için geyik kurban edilme festivali düzenlenmiştir.⁹⁰ Bu ay Artemis'in avcılık yeteneği ön plana çıkarıldığı için eril bir ay olarak tanımlayabiliriz.

10. Mounichion: Artemis'e adanmış bir aydır. Bu ayda Mounichia isimli bir festival vardır. Aynı zamanda Monuichia tepesinde Artemis'in tapınağı vardır. Tapınak Salamis deniz savaşının olduğu yere yakındır. Persler'e karşı alınan zafer bu festivalde kutlanır.⁹¹ Bu ay Artemis'e adandığından ve Persler'e karşı kazanılan zaferin kutlanılmasından dolayı eril bir ay olarak tanımlamamız mümkündür.

11. Thargelion: Artemis ve Apollon'un ayıdır. Bu ayda Thargilia festivali kutlanır. Tarımsal, arındırıcı ve kefareet dolu bir festivaldir. Toprağın verdiği ilk meyveler için Artemis'e teşekkür ederken yaz sıcaklarının kıtlık yaratmasını önlemek için de Apollon'un gönlünü hoş tutmak için bu festival düzenlenmiştir. Bu ayın altıncı gününde Akropolis'te Demeter'e koyun kurban edilirdi. Bu kurban aynı zamanda Mireler için de kurban edilirdi. Fakat en önemli ritüel ise bulunacak iki adamın biri çirkin olmak üzere kurban edilmesiydi.⁹² Bu ay hasat edilen ürünler için teşekkür ayı

⁸⁹ Encyclopaedia Britannica – Hugh Chisholm Sayfa 93-94 11. Baskı.

⁹⁰ Immanuelis Bekkeri, *Anecdota Graeca*, 1870, s. 249.

⁹¹ William Smith, *Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, s. 769.

⁹² Bkz: Pharmakoi

gibi gözükse de burada teşekkür Apollon ve Artemis'in yüceliğine yapılmış olan bir teşekkürdür. Yani yine eril erk kutsanmıştır. Bu bağlamda bu ayı eril olarak tanımlayabiliriz.

12. Skiophorion: Bu ay Athena'ya adanmıştır. Bu ayda Skira festivali kutlanırdı. Bu festivalde Athena rahibeleri ve Poseidon rahipleri bir geçit töreni yaparlardı. Toplumsal düzen bu festivallğine yıkılırdı. Erkekler zar oyunları oynar, gündüz oruç tutarlardı. Kadınlar ise geleneklere uygun olarak kısıtlandıkları alanlardan çıkar beraber sarımsaklı yemekler yapar, tanrılara kurban verirler ve beraber ziyafet düzenlerlerdi. Bu festival Aristophanes'in Kadınlar Mecliste komedyasına da konu olmuştur. Bu ayda Demeter ve Kore'ye adanmış bir kutlama da vardır.

Ayların adandıkları tanrılara ve cinsiyetlendirilmelerine göre dağılımında görüldüğü üzere panteonun başındaki en büyük tanrı tapılmak için çok da güzel bir yerde konumlandırılmamıştır. Bunun temel nedeni Paglia'nın da belirttiği gibi⁹³ Antik Yunan'da güzelliğin Apollonca olmasıdır. Mitlerin geneline bakıldığında dönemin insanların Zeus'u da kitonyen olarak görülebilecekleri düşünülebilir. Ancak insanlar korkularından dolayı Zeus'tan çekinmiş ama buna rağmen kendisinden sonra gelen Poseidon'un yanında takvimlerine yer vermiştir.

Elbette bu yerleştirmede tanrılardan ne istendiği de önemlidir. Yani bir sonraki yılın ürünlerinin bol olması için en yüksekteki tanrıya dua edilmesi doğaldır. Fakat Homeros'un Apollon'u Panteon'a sokarken Zeus hariç bütün tanrıları ayağa kaldırması miti unutulmamalıdır. Zira artık Zeus'a bir rakip gelmiştir. Kronos'un Uranüs'e, Zeus'un da Kronos'a yaptıklarından sonra artık mitin döngüselligi

⁹³ Paglia, s. 85.

tamamlanmalı ve Apollon da kendi babasına aynısını yapmalıdır. Antik Yunan Mitolojisinde Apollon'un Hera'yla birlikte bir girişimi olmuş olsa da başarısız olmuştur. Bu bilgiler de bize Zeus ve Apollon arasında dönemin halkının bir seçim yapmaya, Zeus'u yerinden etmeye çalıştığını göstermektedir. Bunun da takvimlerde 5 kere Apollon'a 2 kere Zeus'a yer verilmesi ile gösterildiği düşünülebilir.

Platon'un mitik dünyayı bir bütün olarak gördüğü ve kendi içinde incelenmesi gerektiğini söylediğini düşünürsek, Platonik düşüncenin oluşturduğu felsefe, tanrıların cinsiyetine bakılmaksızın onları kitonyen ve Olimpik olarak ayırmıştır. Yeraltından gelen her şey kitonyendir ve Antik Yunan düşüncesinde yeri yoktur. Hades de Poseidon da bu yüzden sevilmez. Poseidon'un denizler üstündeki gücü bilindiği gibi depremleri de yaratan olduğu kabul ediliyordu. Bu da Poseidon mitolojide korkulan tanrılardandır. Bu çıkarımı yapabileceğimiz en önemli mit Athena ile Poseidon arasında gerçekleşmiş olan Atina'nın Attika bölgesinin baş tanrısı kimin olacağıyla ilgili olan mittir. Bu mite göre Athena ve Poseidon arasında anlaşmazlık yaşanıyordur. Tanrılar duruma el atar ve her ikisini de Atina'da yaşayanlar için birer hediye vermesi gerektiğini belirtirler. Hangi hediye insanların işini kolaylaştıracaksa Attika ve Atina onun olacaktır. Mitin devam eden iki farklı hali vardır. İlk haline göre Poseidon insanlara atları hediye eder. İkinci haline göre de akropolün ortasındaki insanların hiçbir işine yaramayan tuzlu suyu, tatlı suya veren kuyuya çevirir. Athena ise insanlara kendi eseri olan zeytin ağacını hediye eder. Atina kralı Athena'nın hediyesini daha yararlı olduğunu düşünür ve Atina'nın hakimiyeti Athena'ya geçmiş olur. Buna sinirlenen Poseidon Attika ovasına büyük bir sel gönderir. Bu yüzden Poseidon'un takvimdeki yeri en soğuk zaman olan Aralık-Ocak ayıdır. Poseidon ve Athena arasındaki mitte de görüleceği üzere Athena

zeytin ağacının bilgeliğiyle sembolleştirilmiş ve ataerkil dönemde yine bilgelik yani akıl kazanmıştır.

Poseidon ile özdeşirilen deniz ve toprak kendisinden önceki zamanlarda da Proteus ile anılıyordu. Bu yüzden kendisinden önceki Proteus'a insanlar nasıl şekilden şekile girme özelliği atfedilip denizin bilinmezliği ve karakterindeki dalgalanmalar sembolleştirildiyse, Poseidon ile birlikte bu sembolleştirme aynen devam etmiştir. Bunu Poseidon ve Demeter arasındaki bir mitte şöyle görürüz. Poseidon'un ilgisinden sıkılan Demeter kendini kısrğa çevirir ve bir at sürüsünün içine gizlenir. Demeter'in kendini ata çevirip gizlendiğini fark eden Poseidon kendisini de ata çevirir ve Demeter'le ilişkiye girer. Bu ilişkiden ölümsüz at Arion doğar. Fakat Poseidon at ilişkisi kesin olarak tanımlanamasa da Antik Yunan'da Poseidon hep atlarla ilişkilendirilmiştir. Mesela Pegasus Poseidon'un oğludur. Medusa ile Poseidon'un ilişkiye girdiğini öğrenen Athena, Medusa'yı yılan başlı bir canavara dönüştürmüştür. Daha sonra Perseus Medusa'nın kafasını kesip Athena'ya götürür. Perseus Medusa'yı öldürdüğünde Medusa hamiledir. Yolda giderken kafadan damlayan birkaç damla kandan Pegasus ve dev Khrysaor doğmuştur. İnsanlar Khrysaor'dan ve diğer devler ve kikloplardan korkmaktadırlar. Hepsinin yaratıcısı değil ama en azından birinin yaratıcısı istemeden de olsa Poseidon olmuştur.

Poseidon'un kardeşi Hades de bu sevgisizlikten nasibini almıştır. Hakkında fazlaca mit olmasa da kendi içine kapanık olarak anlatılmıştır. 3 başlı, ejderha kuyruklu Kerberos ile birlikte yaşar. Yeraltında dünyasından sadece bir kere çıkmıştır. O da doktor Paian'ı görmek içindir. Diğer tanrıların katıldığı şenliklerin hiçbirine katılmaz.

Dionysos da Platonik düşünceye aykırı olan ama panteonda kendine yer bulmuş tanrılardandır. Dionysos'un kitonyenliği tamamen düzene aykırılığından, kadınsı bir erkek olmasından, zevke düşkünlüğünden ve doğayla ilişkili olduğundan dolaydır. Fakat Sümer'de söylediğim gibi refaha ulaşan her toplumda anaerkillik öne çıkar ve Apollon da ataerkilin en yücesiyken bir anda anaerkilin boyunduruğuna girer ve Dionysos'a benzetilir. Çünkü kaba saba bir Apollon yerine kız çocuğu gibi dikotomik karşıtına olan Dionysos'a benzetilir. Apollon artık şehirleştirilmiştir ama Antik Yunan da Roma egemenliği altına girip yok olmuştur.

Bu tezin de amacı doğrultusunda Antik Yunan mitlerinden hareketle ayların cinsiyetlendirilmesinin bu şekilde yapılabileceği görülmektedir. Ancak bu noktada sorulması gereken birkaç soru ve tartışılması gereken birkaç düşünce vardır. Paglia, Artemis toprak tapıcının doğurganlığına toptan karşıdır der.⁹⁴ Fakat Thargelion ayında ilk meyveyi verdiği için Artemis'e teşekkür edilir. Yine Paglia, Witer Otto'nun Artemis ve Apollon'u Yunan tanrılarının en yüceleri sözüne atıfta bulunur.⁹⁵ Toprağın doğurganlığına karşı çıkan Artemis nasıl yüce olabilir? Bu insanlar ne yiyecek ne içecek? Arka arkaya gelen bu iki sözün takvimsel gerçeklikle uyuşmadığı ortadadır. Çünkü Paglia'nın savı doğru kabul edildiğinde toprak tapıcının yine sadece Gaia ya da Demeter üstünden kutsandığının kabul edilmesi gerekir. Öte yandan Anthesterion ayı Dionysos'un ayıdır. İlkbaharın uyanışını Dionysos'a yüklemek Dionysos'u doğurgan veya bereketli yapmaz. Burada sadece Dionysos'un tekrar doğduğu vurgulanabilir. Bu da ilkbahar mevsiminin gelişini, doğanın uyanışını temsil ettiğini söyleyebiliriz. Zaten Yunan Mitolojisinde Dionysos

⁹⁴ Paglia, s. 87.

⁹⁵ Paglia, s. 87.

doğurganlığın ve bereketin tanrısı değil, şarabın ve tiyatronun tanrısıdır. Doğal olarak doğurganlık ve bereket yine Gaia, Demeter veya Artemis arasında olmalıdır.

Öte yandan eğer Paglia bunu sadece sanat için söylüyorsa; mitolojinin de bir sanat olduğunu düşünmek gerekir. Çünkü bu sanat toprakta, heykelde, tiyatroda, takvimde ve mitin kendisinde yani kısaca yaşamın her alanında vardır. Bu açıdan bakıldığında Paglia'nın düşüncesinin bu konuda organik bütünlüğü bozduğu ortadır. Özellikle metnin devamında Artemis'i ruh hastası, katil ve kasap⁹⁶ olarak gösteren Paglia'nın savı takvimler üstünden bir cinsiyet ayrımı analizine gidildiğinde doğrulanamamaktadır.

Witer Otto'nun iddia ettiği Yunan tanrılarının en yüceleri Artemis ve Apollon savı Maimakterion ve Poseidon aylarında Zeus ve Poseidon'un konumu itibariyle net bir şekilde görülebilmektedir. Özellikle Apollon'un takvimde beş kere Artemis'in de 3 kere yer bulduğu düşünülürse burada Witer Otto Antik Yunan'ın yapısını daha net bir biçimde göstermektedir. Bu da Paglia'nın atıf yaptığı Artemis'in doğurganlıktan uzak olan değil aksine bereketli olan olması gerektiğini göstermektedir. Bu noktada bütün bu saptamalardan ayrı olarak değerlendirilmesi gereken bir olasılık daha vardır. Elaphebolion ve Mounichion aylarındaki Artemis ise bize yeni bir Artemis-Artemis dikotomisinin tartışılması gerektiğini göstermektedir. Yani Atina'da aslında tapılan iki tane Artemis olduğu düşünülebilir ya da tek bir Artemis, iki farklı eril-dişil yorumunun uyum içerisinde taşıdığından söz edebiliriz. Atina takviminde Antik Yunan düşüncesine göre kitonyen olarak görülen Anadolu Artemis'inin bulunması ve ona yapılan hasattan sonra teşekkür etme geleneğini mevcut olasılıklar doğrultusunda tekrar tartışılma gerekliliğinin

⁹⁶ Paglia, s. 88.

doğduğunu düşünmekteyiz. Öte yandan hiçbir çıkarımın doğru olmadığı varsayılırsa dönemin insanları takvim kültürünü Demeter, Gaia, Artemis tanrıçaları üstünden, mitlerde ne yaptıklarına bakılmaksızın, yüzeysel olarak işlendiği görülmektedir. Bu da bize Apollon-Dioynsos ayrımının takvimler üstünden daha fazla açıklayıcı detaylandırmaya muhtaç olduğunu göstermektedir.

Bu sav ile koşut bir biçimde Özlü (2004)' e göre doğa devingen ve yabani yapısıyla kendi yasalarını uygulardı. Bir toplumsal düzenin yaratılabilmesi için işte bu nedenle doğaya karşıt olarak kültür oluşturuldu. Bir başka ifade ile kültür doğal olmayan ve doğal olanın karşısında duran yapay bir oluşumdur.⁹⁷ Takvim olgusu ise doğayı zamanlandırma ve anlamlandırma çabasıdır ve geleceğe dair kimi olay-durumları önceden öngörmek için yaratılmıştır. Bu anlamda takvim kültürün bir parçasıdır ama asla doğanın karşısında değil, doğanın kendisidir. Özlü (2004); “çünkü doğa başına buyruk olan ve bir sonraki adımı asla kestirilemeyen kendi yasalarına göre hareket ederdi. Ve insanların bu dalgalı denizde boğulması kaçınılmazdı. Toplumsal yaşam için düzen ve istikrar zorunluydu” diyerek doğa ve kültür dikotomisine ilişkin temel saptamasını ortaya koymuş ve sözü edilen denizde boğulmamak için takvimlerin yapıldığını belirtmiştir.⁹⁸

Bu nedenle yapılan takvimlerde günün baskın yorumuna ve ihtiyaca göre tanrılara kimi aylar adandı. Her ayın gelişinde belli ritüeller yapıldı ve festivaller düzenlendi. Bu da yapay olan kültürü oluşturdu. Fakat dönemin dönümsel değerlerini yansıtan takvimsel yaşayış, asla günümüzdeki Apollon-Dioynsos dikotomisini

⁹⁷ Eda Özlü, **Francis Ford Coppola'nın “Bram Stoker's Dracula” Adlı Filminde Apollon-Dionysos Dikotomisi**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, 2004 s. 28.

⁹⁸ Özlü, s. 28.

yaratan unsurlardan biri değildir. Apollon-Dioynsos dikotomisi, Batı toplumları için Antik Yunan'dan gelen ataerkil kültürün yarattığı bozulma ile birlikte kadın ve erkek için daha da derinleştirilerek oluşturulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ASTROLOJİ

3.1. ASTROLOJİ TARİHİ

Çalışmanın ikinci bölümünde takvimlerin nasıl cinsiyetlendirilmiş olabileceği, Mezopotamya ve Antik Yunan mitolojilerinden örnekler verilerek anlatılmaya çalışıldı. Böylesi bir sıralama izlenerek öncelikle takvim-mitoloji ve cinsiyet ilişkisinin sunulma nedeni bu kavramların aralarındaki kronolojik sıraya göre geçişlerinin belirtilme çabasıdır.⁹⁹ Tarihsel süreçte gözlemlenen söz konusu bu geçişler Semavi dinlerin oluşumuna ve etkili olmasına kadar devam etmiştir. Aslında astrologların kadim bilgi dedikleri de mitolojilerdeki tanrıların yaptıklarından öteye geçmemektedir. Buradan hareketle astrologlar bütün mitolojilerden aldıkları mitleri ve tarihin karanlık çağlarından itibaren insanların zaman içinde gök cisimlerine yükledikleri anlamları¹⁰⁰ da sabit tutarak, yorumlama yapmaya devam ederler.

Söz konusu tüm astroloji-astronomi ve mit bağlantılarını içeren bilgileri bir kuram haline getirmeye çalışan kişi ise Alan Leo'dur (1899). Bu noktada belirtmek gerekir ki astroloji ile ilgili yapılan tarihsel açıklamalar ve uygulamalarda açık bir şekilde gözlemlenen bir bilgi kirliliği ya da karmaşa söz konusudur. Temel olarak alanyazını tarandığında kronolojik bir sıralama çerçevesinde astroloji tarihi 3 dönemde ele alınıp incelenmektedir; “Erken Dönem Astrolojisi”, “İkinci-Orta Dönem Astrolojisi”, “Son Dönem-Günümüz Astrolojisi”

⁹⁹ Bkz: Sümer'deki İnanna'nın, Asur ve Babil'deki İştar'a dönüşürkenki gücünü kaybetmesi ve Antik Yunan'da Afrodite olarak sadece güzelliğe hitap etmesi.

¹⁰⁰ Bkz: Alan Leo - Astrology for All Sayfa 4 “ ... she has been best known as Luna or Isis”

Erken dönem astroloji, Asur, Babil, Akad uygarlıklarında gözlemlenen bir uygulamalar bütünüdür. Bu dönem itibarıyla, aslen MÖ II. binyıla tarihlenen Enuma Anu Enlil¹⁰¹ adında kehanetler serisiyle bilinse de, Kral Aşurbanipal'in egemenliği altında da aktif olarak uygulanan bir kehanet sistemi söz konusudur. Astroloji kavramının ilk olarak ortaya çıktığı bu dönemlerde kehanetler aracılığıyla soylu kesimler için tahminler yapılmıştır. Dönem toplumları için gerek tarım gerekse de gündelik yaşam için oldukça önemli bir yere sahip olan tutulmaları gözlemlemek neredeyse büyük bir zorunluluktur. Özellikle ay'ın hareketleri ve mevsimsel etmenlerin tarıma etkisi düşünüldüğünde oldukça önemli olduğu düşünülen astronomi-astroloji bağlantısı sayesinde Asur döneminde bile ay ve güneş tutulmaları çoktan tahmin edilebilir olmuştur.

Asurlar dönemindeki tabletlerin yazım yıllarının genişliğinden yola çıkarak çok sayıda Asur astroloğunun yazdığı tabletlerde krala gezegenler ve tutulmalar hakkında bilgiler vermişlerdir. Ayın ve ay ile ilintili olarak yıldızların gökyüzündeki hareketleri coğrafi konumlarla ilişkilendirilmiştir. Özellikle Ay ve kimi diğer gök cisimlerinin hareketlerinin dünya üzerindeki yaşamı etkilediği fikri oldukça ciddiye alınan bir kavram olarak ortaya çıkmaktaydı. Örneğin ay tutulmasına atfedilen talihsiz ve kötü olayların sebeplerini komşu ülkeye yıkmanın mümkün olabileceği anlamına gelmekteydi. Bu durumla ilişkili olarak Akad tabletlerinde aşağıdaki gibi örnekler gözlemlenmektedir;

- a. “14. günde, ay tutulmaya başlayacaktır. Kötülük Elam ve Westland için, kral için iyi lordum. Kralımız mutlu olsun!”
- b. “14. günde Adar ayında ay tutulması olacak. Eğer Ay, 14. günde Adar'da tutulursa, akşam saatlerinde o, dünyanın kralı için kararını verir. Ur

¹⁰¹ Weather Omen of Enuma anu Enlil – Erlend Gehlken, Brill, 2012.

ve Westland için de kararını verecek. [---] Eğer Adar ayı içinde bir güneş tutulması olursa Elam kralı (ölecek). ”¹⁰²

Ayrıca hava, bulutsuz ve rüzgârlıysa, güneş tutulması sırasında gezegenlerin hizalanması ve buna göreceli olarak da hareketlerini göz önünde bulundurmak da önemliydi. Örneğin bir başka kehanete göre:

- a. “Jüpiter ayın içinde durursa, bu yıl kral ölecek; (değişken) ya da ay ve Güneş'in içinde bulunduğu bir tutulma olacak; büyük kral ölecek. [---] Eğer Jüpiter aya girerse: Westland'da kıtlık olacak; Elam Kralı savaşa girecek; Subartu'da asil, efendisine karşı isyan çıkaracaktır.” ¹⁰³

Yukarıdaki örnekte görüldüğü üzere gökyüzünde gözlemlenen bir olayın yeryüzünde gerçekleşen başka olayları tetiklediği fikri, sıradan halkın batıl inançlarının ötesinde krallara ve krallıklara etki eden bir öneme sahipti. Hatta denilebilir ki çiftçilik ya da tarımla ilgilenen sıradan tebaa'nın kaygılarının ötesinde çok daha soylu tabakaya hitap eden bir hüviyete sahipti.

Babil'de kehanet kültürü üzerine kurulmuş olan ilkel astrolojik tahminlerin, ileriki yüzyıllarda daha karmaşık bir sisteme geçmesiyle astroloji yavaş yavaş bir şekle ve ilkel bir sistem üstüne oturmaya başlamıştır. Bu sistemde günümüzde “belirli bir alan/ uzam” mantığıyla açıklayabileceğimiz gezegenler “ev” olarak temsil edilir. Babil astrolojisinde 7 tane ev bulunmaktadır.¹⁰⁴ Bunlar; Ay, Güneş, Merkür, Venüs, Mars ve Jüpiter'dir. Bir bakıma gökyüzünde gözlemlenen nesneler ve bu nesnelerin mevsimsel döngüsü tanrılar ile harmanlanarak belirli alanlara bölünmüş hale getirilmiştir. Her bir ev'in bir tanrı ile karşılandığı bu sistem aslında ilksel bir sınıflandırmaya gönderimde bulunur. Bu kategorizasyon daha sonraki dönemde değişim geçirmiş ve “alan mantığı” 12'li bir yapıya bürünmüştür.

¹⁰² Kasak, s.87

¹⁰³ Kasak, s.87

¹⁰⁴ Koch, s.35

İkinci dönem olarak ele alınabilecek Zodiak Astrolojisi tarihsel olarak ele alındığında ilk olarak Berossus görülmektedir. M.Ö. 3. yüzyılda yaşamış olan Berossus, astrolojinin öncülü olarak betimlenebilecek ilk kişidir. Kendisi Babil’de yazılmış olan metinleri Yunanca’ya çevirerek bu sistemi Yunan kültürüyle bütünleştirmeye çalışmıştır. Bu anlamda alanyazınında Babil Astrolojisi olarak da adlandırılan sistemin bir anlamda Yunan Kültürüne ve Panteonun’a entegre edilmesinin ilk adımıdır denilebilir. Kendisinden sonra gelen Dorotheus, Antiochus, Bardesanes, Lucius Tarutius Firmanus ve özellikle de Balbilus bu metinlerden yararlanmış olsa da astroloji alanında asıl sıçramayı Ptolemaios yapmıştır.

Ptolemaios, Berossus’un çevirdiği metinlerin ışığında kendi sistemini geliştirerek Tetrabiblos’u yazmıştır. Tetrabiblos astrolojinin bir sisteme oturması açısından en önemli iki kitaptan biridir ¹⁰⁵ çünkü ilk kez bu kitapta cinsiyetlendirmeler ve gezegenlerin insan hayatına nasıl etki edebileceğinden söz edilir. Tetrabiblostaki söz edilen bilgiler de aslında günümüz modern dönem astrolojisinin en büyük dayanağını oluşturmaktadır. O tarihte Ptolemaios tarafından yapılan sınıflandırma ve cinsiyetlendirme kalıpları büyük ölçüde günümüz için de geçerlidir.

Ptolemaios’un Tetrabiblos ile birlikte 2. yüzyılda yarattığı mitik dünya, gezegenlerin “nemli, sıcak, kuru ve soğuk” sembolleştirmeleriyle derinlik ve anlam kazanır. Yukarıda da belirtildiği üzere Ptolemaios, Marcus Manilius’un aksine ev kavramına Tetrabiblos’ta yer vermemiştir. Manilius’un Babil’den etkilenecek ev kavramına oturttuğu burçların yer aldığı kaynak olan *Astronomica* en az

¹⁰⁵ Diğer önemli kaynak olan *Astronomica* bu bölümün devamında detaylandırılmaktadır.

Ptolemaios'un Tetrabiblos'u kadar astrolojinin mitik dünyasına hizmet ettiği söylenebilir.

4. yüzyılda yaşamış bir başka astrolog da Firmicus Maternus'tur. O da çağın astrolojik düşüncesinde hem fikir olup Tetrabiblos'un getirdiği burçların cinsiyetlendirmesini onaylamaktadır. Libri VIII (MS. 4 yy.) adlı kitabında Tetrabiblos'ta da olduğu gibi astroloji ile ilgili daha geniş kapsamlı bilgiler vermekte olduğu görülmektedir. Bu kitabın bir başka özelliği de ilk kez “natal astroloji”ye¹⁰⁶ dair detaylı açıklamalar getirmesidir. Bu dönemde yaşamış olan Paulus Alexandrinus da astrolojiye ilişkin daha basit bir şekilde yazılmış “Giriş” kitabı da mevcuttur ancak bu kitap alana yeni bir şey getirmemiş yalnızca var olan bilgilerin basit bir şekilde derlenmesini içermektedir.

Astroloji dönemin Antik Yunan ve Antik Roma medeniyetlerinde bu şekilde karşılık bulmuşken, 9. Yüzyılda Antik Yunan ve Antik Roma medeniyetlerindeki kitaplar Arapça'ya çevrilmiş ve üstüne yeni yorumlamalar getirmiştir. Astroloji Araplar'da Ebu Ma'sher el-Belhi ile Kitab al-mudkhal al-kabir ve kitab tahawl sini al-alam, Abu Bakr al-Hassan ibn al Khasib ile De nativitatibus, Al-Qabisi ile Introduction to the Art of Judgments of the Stars, Ali İbn Abi al-Rijal ile Judgment of the Stars kitaplarında konu olmuştur (MS 9. yy.)

Ibn Ezra döneminin bir başka astroloğu olup astrolojiyi kutsal metinler itibariyle incelemiş ve önce Judgments of the Zodiacal Signs kitabını yazmış daha sonra da The Beginning of Wisdom, Book of Reasons, Book of Nativities, Book of Luminaries, "Book of Interrogations, Book of Elections, Book of the World"

¹⁰⁶ Natal Astroloji: Toplumsal olaylar ve gel git, gökyüzü hareketlerinin kültürel bazda incelenmesinin aksine “kişisel” olarak astrolojik çıkarımlarda bulunmak.

kitaplarını yazmıştır. Ayrıca bu kitaplar İbranice yazılmış olup “Medikal Astroloji” bağlamında ilk olma özelliğini taşımaktadırlar.¹⁰⁷

Adelard of Bath 11. ve 12. yüzyıllarda Arap ve Yunan metinlerini İngilizce’ye, Gerard of Cremona da İtalya’da Arapça metinleri Latince’ye çevirmiştir. Gerard of Cremona’nın çevirdiği eserler arasında astrolojik metinler de bulunmaktadır.

Tarihsel süreçte astrolojiye ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında 13. yy.’da sırasıyla karşımıza Roger Bacon, Johannes Campanus (Diğer adıyla Campanus of Novara), Albert Magnus ve Guido Bonatti’nin çıktığını söyleyebiliriz. Bu kişilerden Johannes Campanus’un astrolojiyle ilgili “Tres circulos in astrolapsu descriptos” ve “Tractatus de astrologia indicaria”, Albert Magnus’un “Speculum astronomiae” ve “Guido Bonatti’nin Liber Astronomiae” (1277) kitaplarından söz etmemiz mümkündür. Özellikle Johannes Campanus yazdığı kitaplar ve dönemindeki başarısı ile Papa 4. Urban, Papa 5. Adrian, Papa 4. Nicholas ve Papa 7. Boniface’ye danışmanlık yapmıştır. Bu bağlamda Papalığın astroloji ilmine oldukça önem verdiği de düşünülebilir.

Bu duruma bir başka örnek de Papalığın 15. yüzyılda çalıştığı astrolog da Luca Gaurico verilebilir. 15. yüzyılda Pierre d’Ailly’nin *Imago Mundi* (1410) isimli kitabı Christoph Columbus’u etkilemiş ve tarihin akışını kökten değiştiren coğrafi keşiflere sebebiyet vermiştir. Çünkü d’Ailly’nin *Imago Mundi* isimli kitabındaki kozmoloji anlayışında dünyanın devasa bir yer olduğundan söz etmektedir. Bu görüş de Columbus’u çağın düz dünya anlayışını yerle bir eden keşifini yapmasının yolunu açan bir dürtüye olanak sağlamıştır. Yine aynı yüzyılda Abiathar Crescas Aragon

¹⁰⁷ Shlomo Sela, *Abraham Ibn Ezra on Elections, Interrogations, and Medical Astrology*, 2011.

kralı II. John'un astrologluğunu ve danışmanlığını yapmıştır. Görüldüğü üzere astrologların devlet ve devleti yönetenler üzerindeki etkisi ve yönetici konumda olan kişilerin astrolojiye olan bağlılıkları daha önce erken dönem olarak açıkladığımız Babil Astrolojisinden orta döneme kadar kesintisiz bir biçimde sürmüş ve etki alanı genişleyerek devam etmiştir

Bununla birlikte astroloji yalnızca devlet, politika ve kültürel hayata ilişkin alanları değil o dönemde kimi diğer alanları da etkin bir rol oynamıştır. Örneğin, Marsilio Ficino medikal astroloji alanında çalışma yapmış bir astrologdur. Aynı zamanda Neo-Platocu bir rahip olan Marsilio Ficino astroloji çalışmalarının yanında Platon'nun öğretilerine odaklanmış ve bu öğretileri yeniden öğretmek için bir akademi de kurmuştur.

Bu dönemde Batı dünyasında astrolojiye ilişkin yaklaşımlar bu şekilde sürerken astroloji kavramı dönemin baskın gücü Osmanlı'yı da etkilemiştir. Örneğin Osmanlı'da II. Beyazıt astrologlardan tavsiyeler almıştır.¹⁰⁸ III. Murat döneminde dönemin astronomlarından Takiyüddin bir rasathane kurmuş ve 1577'deki kuyruklu yıldızı gözlemlemiştir. Bu gözlemini de Osmanlı'nın savaşı kazanacağına yorumuş ama bu yorumunda başarısız olmuştur. Burada da görülmektedir ki, astroloji ve gökbilim ilişkisi yalnızca batı toplumunun kehanet kültürü için değil doğu kültürü için de geçerli bir kaynak olarak ele alınmıştır.

16. yüzyıla gelindiğinde Tyge Ottosen Brahe, Martin Chemnitz, Giambattista della Porta, Thomas Allen, Tommaso Campanella, Simon Firmon isimlerinin astrolojiyle uğraşmış karakterler olarak göz önünde oldukları görülmektedir. Tyge Ottosen Brahe'nin yanında çalışan Johannes Kepler daha sonradan bilimsel birçok

¹⁰⁸ Ahmet Tunç Şen, **Reading the Stars At the Ottoman Court: Bayezid II (r. 886/1481-918/1512) and His Celestial Interests**, Arabica 64, 2017, ss. 557-608.

buluşa imza atarken aynı zamanda sarayın da astroloğu olarak kralın yanında gelecek tahminleri yapmıştır. Giambattista della Porta *Magia Naturalis* (1588) ve Thomas Allen da *Of the Quadripartite Construction, with an Exposition* adlı kitapları yazmışlardır.

17. yüzyılda Elias Ashmole I. Charles'ın astroloğu olarak bilinen en önemli kişi olmuştur. Ashmole'nin arkadaşları olan John Gadbury, William Lilly, Joseph Blagrave, Henry Coley bu dönemin bilinen diğer astrologlarından olmuştur. William Lilly *Christian Astrology* (1647) adında bir kitap yazmıştır. William Lilly bu kitabı yazarken Ptolemaios ve Bonatti'den oldukça etkilenmiştir. Joseph Blagrave *Astrological Practice of Physick*(1671), *Introduction to Astrology*(1682) adında iki kitap yazmıştır. Henry Coley 1669 yılında *Clavis Astrologiæ Elimata; or a Key to the whole Art of Astrology* adında bir kitap yayınlamıştır. Giovanni Domenico Cassini dönemin bir diğer astroloğu olmuştur. William Andrews 1656 yılında *Astrological Physician*, 1672 yılında *Annus Prodigiosus*, ya da *the Wonderful Year*, ve yine 1672 yılında *More News from Heaven unto the World, or the Latter Part of the Wonderful Year* adlı kitaplarını yayınlarak astroloji hakkında düşüncelerini ortaya koymuştur. 18. ve 19. yüzyıllarda William John Warner, Charles E. O. Carter, Alice Ann Bailey, William Delbert Gann ve Alan Leo, Evangeline Adams gibi kişiler bu dönemde karşımıza çıkan astrologlardır.

3. dönem, Son dönem ya da Modern Astroloji olarak adlandırılabilen dönem ise 19. yüzyıl sonları itibariyle pozitivizmle birlikte çöküşe uğramıştır ve 2. dönemdeki gibi fazlaca ilgilenen çıkmamıştır. Modern Astroloji toparlanmasını post-modernizmle birlikte olduğunu söylememiz mümkündür. Bu dönemin en dikkat çeken astroloğu Louis de Wohl olmuştur. Çünkü kendisi 2. Dünya Savaşı sırasında İngiliz Haber Alma Teşkilatı (MI5) ile çalışmıştır. Dönemin diğer astrologları da

New Age alanında Gerina Dunwich, Kabalacı anlayışla astolojiyi birleştirme çabasında olan Philip Berg, psikoloji ve astrolojiyi birleştirme çabasında Stephen Arroyo, Hristiyan astrolojisinde Olivia Barclay, Hint astrolojinde David Frawley gibi isimlerden bahsedilebilir. Bunların yanında Madalyn Aslan, Jonathan Cainer, Nicholas Campion, Ata Nirun, Ozan Güner, gibi isimler de gazetelerde ya da kendi danışmanlık şirketlerinde burç yorumları yapmakta, danışmanlık hizmeti vermektedirler.

Eski-Modern dönem Astrolojisi bağıntıları ve yorumlar

Günümüz alan yazınında internet üzerinde yapılan araştırmada sıklıkla kullanılan aşağıdaki şiirler, yukarıda “günümüz astrolojisi” kısmında belirtildiği üzere aslında mitolojinin mitolojisi şeklinde gerçekleşmiş alıntılardır. Şöyle ki, yapılan internet taramasında söz konusu şiirlerin dipnotta belirtilen birden çok sitede kullanıldığı gözlemlenmektedir.^{109,110} Dipnotta belirtilen sitelerin dışında söz konusu bu şiirler onlarca farklı internet kaynağında alıntılanmıştır. Bununla birlikte aşağıda da açıklamaları sunulacağı üzere söz konusu bu mitoljinin mitolojisi biçiminde yapılandırılmış şiirlerde atoloji-astronomi ve cinsiyet ilişkisi keskin bir biçimde göze çarpmaktadır. Ptolemaios ve Manilius kaynaklı gök cisimlerinin sınıflandırılma dinamikleri tezin ek kısmında bulunan şiirlerde de kendini göstermekte ve eril-dişil dikotominin gökcisimleri ile bağıntıları sunulmaktadır.

Satürn Antik Yunan mitolojisinde Kronos’tur. Kronos dönemin insanlarına göre kitonyendir. Bu yüzden “kuru ve soğuk” sembolleştirmeleriyle kişiliği anlatılır. Koç ve Kova burçlarına tüm gücüyle zarar vermesi Kronos hakkında çok önemli bir

¹⁰⁹ <https://www.frmartuklu.org/konu/astroloji-teknigi.59793/>

¹¹⁰ Bkz. Tragna – Ozan Güner

Kronos özelliğini bize göstermektedir. Koç eril Kova ise dişil bir burçtur. Koç burcuna saldırarak kendi karşıtı olduğu çocuklarına olan nefreti ve korkusunu, savaşına yani yıkımına atfederek anlatmıştır. Kova'ya olan saldırganlığı da Kronos'un doğası gereği tutarsızlığını ve yok ediciliğini hedef gözetmeksizin her kesime uyguladığını görmekteyiz. Çocuklarından bahsedildiği bölümde Zeus, Hera, Poseidon, Hades, Hestia, Demeter ve Kherion'dan bahsettiği düşünülebilir.

Mars Ares ile sembolleştirilmiştir. Ares'in yıkıcı ve savaşçı özelliği şiirde anlatılmaktadır. "Savaş ve hastalıkta güçlenirim" Ares'i özetleyen bir dize olarak şiirde bizlere sunulmaktadır. Aslında kötü olan ya da kitonyen olan bütün özellikleri şiirde Ares'e yüklemişlerdir. Bundan dolayı da kötü olan her şey; örneğin hileler, soygunlar, yalancılar, hırslılar gibi karakterler ve eylemler Ares'te kutsanmıştır. Olimposlu tanrılardan bu özellikleriyle sivrilmiştir. Şiirin hangi dönemde yazıldığına bakılmaksızın kişilere "Onlarla beraber ateş ve kan oynarım" Çünkü Apollonik olana zıt ama bir savaşçıya yakışır şekilde anlatılmıştır. Evlerinin Akrep ve Koç'ta olması Kronos ve Zeus'da gibi onunda inceden bir dişil özellik ve bu bağlamda kitonyenlik taşıdığının göstergesidir.

Güneş Apollon'la özdeşleşmiştir. Bu şiir de Apollon saltanatı mitin döngüselligi gereği babasından devralacağı iktidarı ve dolayısıyla bu iktidardan doğacak olan saltanatına atfedilerek anlatılmıştır. Eğer şiirin tarihlendirilmesi 15. ve 16. yüzyıllardan sonraya dayandırılırsa; barok dönem ve klasizmin getirdiği estetik algısından kaynaklı dayatmanın ürünleri olan klasik müziğin enstrümanlarının, kendisine atfedilerek yeni bir kimlik oluşturma anlayışında olduğunu ya da Apollon'u daha önce de olduğu gibi yeni bir kalıba sokma arayışı içerisine girildiği

şeklinde bir yorum getirilebilir. Yine buna koşut bir biçimde Merkür için yazılmış şiirde yumuşak ve nazik diyerek Hermes'in androjenliğine atıfta bulunulmuştur.

Aslında burada yazan bilgileri doğrulamaya çalışmak günümüz astrolojisinin dayandığı mantığı anlamamaktır. Çünkü astroloji de esasında mitoloji hüviyetine bürünmüş bir kavramdır. Mitolojinin mitolojisini yapar ama bu sırada kendisi de bir mitoloji haline gelir. Bu bağlamda nasıl İskandinav, Sümer, Babil gibi birçok mitoloji varsa astoloji de bu mitolojilerden biri olarak düşünülmelidir.

Post-pozitivizmin astrolojiye yaşam alanı vermesi astrolojinin de post-modernizmde hayat bulmasını sağlamıştır. Yani post-modern dönemde tekrar yükselişe geçen astroloji, post-modern düşüncenin kavramların içini boşaltmasını ve kavramları kendi işine yarayacak şekilde doldurma ihtiyacını başarılı bir şekilde kullanmıştır. Söz konusu bu post-modern mitolojik dünyayı, yukarıda sözü geçen şiirlerde görmemiz de mümkündür. Aslına bakıldığında ekte sunulan ve yukarıda referanslanan şiirler oluşturulmuş olan mitolojinin örneklerinden biri olarak görülebilir. Örneğin EK-2'deki Jüpiter şiirinde Jüpiter Zeus ile sembolleştirilmiş bir gezegen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda mitolojide Zeus'a atfedilmiş bütün anlamları yukarıdaki şiirde de görmemiz mümkündür. Zeus'un iffetli olup olmadığına dair bir sorunun yanıtı "elbette hayır"dır. Zira kendi çocuğuyla bile ilişkiye giren bir adam tarihin herhangi bir döneminin cinsellik anlayışında iffetli olarak addedilemez. Her ne kadar eski Yunan kültüründe tanrıların her şeyi yapabilmesi ve bundan dolayı herhangi bir cezadan muaf olmaları kabul edilebilir görünse de günümüz dünyasında yazıldığını düşündüğümüz yukarıdaki şiirin aslında soru işaretleriyle dolu olduğu söylenebilir.

Öte yandan eril, ataerk bir tanrı kültürünün yansıması olarak Zeus'a atfedilen bu imgeler ölümlü insanlar için geçerli değildir. Yani aslına bakıldığında eski

mitolojik cinsiyetlendirme mantığı bir şekilde dönüşüme uğratarak - bir bakıma astroloji aracılığıyla mitolojinin mitolojisi - yapılarak yeni bir mitolojik alan yaratıldığı ve bu yeni mitolojik alanda cinsiyetlendirmenin eski mitolojiden alımlandığını söylemek mümkündür. Ancak bütün bu yeni yapılanmanın yanında Jüpiter'in dünya etrafındaki dönüşü es geçilmemiş ve "Yolculuk 12 yılda tamamlanır" sözüyle bilimsel bir gerçeğe atıf yapılmıştır. Bu tabi ki de 12 burca gönderme yapılacak şekilde ucu açık bırakılmış ve günümüzde astrologların kullanabileceği yorumlamalara sebebiyet vermiştir.

Antik Yunan'da Ay Selene ile sembolleştirilmiştir. EK-7'deki Jüpiter yani Zeus'la iyi ilişkiler içerisinde gösterilerek Antik Yunan'daki Zeus-Selene ilişkisine göndermede bulunulmuştur. Yine Jupiter'de olduğu gibi bilimsel bir gerçeklik olan Ay'ın Dünya çevresindeki 1 tam turu olan 28 güne 1 gün eksikle atıfta bulunulmuştur. Astroloji'de dişi olarak tanımlanmış Ay, Apollon ve Dionisos dikotomisi ışığında "Yarı vahşi, güçlü ve kutsanmamış" dizesiyle kitonyen olanın özelliklerini kendisinde barındırdığından bahsedilmiştir. Devamında "Zalim, kibirli ve bilge değil" dizesi de bu düşünciyi doğrular nitelikte olup kitonyen olanın yerilmesinden söz edilmiştir.

Astroloji kavramına tarihsel olarak bakıldığında görüldüğü üzere nesnel bir bilim alanından ziyade öznel, bireysel ya da kültürel olarak değişiklik gösteren bir alan ile karşılaşmaktadır. Bu anlamda her astrolog yukarıda sunulan mitik düşünciyi bir adım ileri taşıyan Hesiodos veya Homeros olarak görülebilir.

Eski dönem astrolojisi ile günümüz astrolojisinin de ayrım noktası burada ön plana çıkmaktadır. Günümüzde kullanılan astroloji kavramının içeriği Leo tarafından oluşturulmuştur ve birer mit yazarı olarak düşünülebilecek astrologlar onun oluşturduğu mitik dünyanın yazarlarıdır. Daha önce de belirtildiği üzere temelde eski

dönem¹¹¹ astrolojisinin kurucusu Manilius ve Ptoleamios olmuş, günümüze kadar ulaşan bilgilerin kaynakları da bu iki kurucunun kaynakları olan Astronomica ve Tetrabiblos adlı kitaplar olmuştur. Bir mit oluşturma çabası içinde erişilebilen yegane kaynağın Tetrabiblos ve Astronomica olduğundan habersiz astrologlar aslında günümüz astrolojinin temelini bilmeden söz konusu bu kaynaklara dayandırmaktadır.

Astrolojinin kimler tarafından nasıl ve ne amaçla kullanıldığına bakıldığında yine eski ve yeni astroloji kavramları bir farklılık göstermektedir. Öyle ki eski dönem astrolojisi krallar, soylular ve yüksek kesimden insanlar için iken günümüz astrolojisi astrologların yarattığı mitik düşünceyi beğenen ve inanan herkes içindir. Ancak tezimiz bağlamında astrolojinin kimlere yönelik yazıldığı değil, yaratılan mitik evrende cinsiyetlendirmenin nasıl yapıldığı olduğu için, astrolojinin hedef kitlesi göz ardı edilmiştir.

3.2. ASTROLOJİNİN CİNSİYETLENDİRİLMESİ

Astroloji kavramının günümüz anlamına erişmesinden önceki dönemi yukarıda da belirtildiği üzere antik çağa gönderimde bulunur ve astroloji hakkında kitap yazmış tek kişi Ptolemaios olduğu için ön planda daima bu isim bulunur. Eğer bir “astroloji cinsiyetlendirmesi” kavramından söz edilecek olursa da bunu ilk olarak yapmış kişi yine Ptolemaios’tur. Söz konusu bu cinsiyetlendirmeyi yaparken Ptolemaios sınıflandırmasını ateş, su, hava, toprak üstünden yapar. Ateş ve hava eril, su ve toprak dişildir. Ptolemaios’a göre

¹¹¹ M.Ö. 3 – M.S. 18.

“Her şeyden önce elde görünüşten daha fazlasının yattığı doğada değişimlere tabi her şeye göklerden güçlerin aktığı gerçeği fazlasıyla aşıkardır. Şöyle ki bu enerji göksel hareketlerle uyarılan Ay-altı elementler ateş ve havayı ve tabi olan diğer her şeyi, yani toprak ve suyu ve bitkiler ile hayvanları tesir altında bırakır.”¹¹²

Ptolemaios bize Paglia’nın toprak tapıncıyla gök tapıncı arasındaki yarılmadan ortaya çıkan sonucu, ateş ve havaya karşılık olarak su ve toprak figürlerini sunarak gösterir. Ptolemaios’un özellikle dişil figürleri tanımlarken dişil olanı hayvan ve bitkilerle özdeşleştirmesi Antik Yunan’ın akılcılığına bir övgüdür. Çünkü Antik Yunan Apollonik ve erildir. Asla doğa, dişil ve kitonyen düşüncelere yer yoktur.

Ptolemaios’a göre altı burç eril altı burç da dişildir. Eril burçlar sabah, dişil burçlar ise gece etkilidir. Koç burcunu eril ve başlangıç olarak kabul edip ondan sonraki gelen Boğa burcunu dişil olarak kabul eder. Bundan sonraki sıralama her erilden sonra dişil bir burç gelecek şekilde yapılmıştır.

Tablo 6: Ptolemaios’un oluşturduğu mitik dünyaya göre burçların cinsiyetlendirmesi;

<i>Burç</i>	<i>Grubu</i>	<i>Cinsiyeti</i>	<i>Gezegeni</i> ¹¹³
Koç	Ateş	Eril	Mars
Boğa	Toprak	Dişil	Venüs
İkizler	Hava	Eril	Merkür
Yengeç	Su	Dişil	Ay
Aslan	Ateş	Eril	Güneş
Başak	Toprak	Dişil	Merkür
Terazi	Hava	Eril	Venüs
Akrep	Su	Dişil	Mars
Yay	Ateş	Eril	Jüpiter

¹¹² Ptolemaios, s.42

¹¹³ Ptolemaios, ss.88-89

Oğlak	Toprak	Dişil	Satürn
Kova	Hava	Eril	Satürn
Balık	Su	Dişil	Jüpiter

Ptolemaios yıldızlara bakarak hava tahminlerinin yapıldığını benzer bir mantıkla insanların gelecek tahminlerinin de yapılabileceğinden bahseder.¹¹⁴ Bununla birlikte gökcisimlerinin çok güçlü etkilerinin olduğunu ve buradan da insanın kişiliğine de etkiler olabileceğini savlarken, asla burç tarihlerinde doğan kişilerin belirli kişilik özelliklerine sahip olacağı gibi bir yaklaşımda bulunmaz.

Doğum tarihi ve karakter özelliklerinin paralellüğinden söz eden ve böylesi bir sistemi ortaya koyan kişi Alan Leo'dur. Alan Leo'nun getirdiği astroloji yorumu daha tinsel ve psikolojiktir. Aynı zamanda yeni bir astroloji yorumu getirirken somut bir yaklaşımda görürüz. Alan Leo'nun Manilius'tan aldığı ve medikal astrolojinin temelini oluşturan burçlar aşağıdaki gibi insan vücudunda sıralanır.¹¹⁵

Tarihsel süreçte astrolojinin astronomi ile harmanlanarak kehanet kültü ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerinden bu tezde daha önce söz edilmişti. Öte yandan Astroloji yalnızca tarım, sosyal hayat gibi ya da ülkelerin-devletlerin durumları-konumları gibi olguların yanında kimi başka alanlarla da ilişkilendirilmiştir. Gökcisimlerinin bireyler üzerinde etkileri ve tahakkümünün olduğu fikri insan bedeni ile de özdeşleştirilerek tıbbi astroloji alanını da doğurmuştur. Aşağıdaki Figür 1'de verili görselde de görüldüğü üzere insan bedeni ile takımyıldızları ve burçların ilişkilendirildiği yorumlar da söz konusudur;

¹¹⁴ Ptolemaios, ss.47-48

¹¹⁵ Manilius, **Astronomica**, s. 119, Edited and translated by G. P. Goold. Loeb Classical Library 469. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1977.

Şekil 1: Medikal Astroloji'ye Göre Burçların İnsan Vücudunda Konumlanması

116

Yukarıdaki resimde de görüldüğü üzere sırasıyla; (i) Koç burcu kafada, (ii) Boğa burcu boğazda, Yengeç burcu göğüste, Başak burcu mide ve bağırsaklarda, Akrep burcu cinsellik organında, Oğlak burcu dizler ve kaval kemiğinde, Balık burcu ayaklarda, Kova burcu kalf kaslarında, Yay burcu baldırlarda, Terazi burcu el bileklerinde, Aslan burcu diyaframda, İkizler burcu ise kollarda gösterilmiştir.

Bu Figürden hareketle Antik çağda bir mit olarak ortaya çıkan ve tarih boyunca değişim göstererek mitolojinin mitolojisine dönüşen astroloji kavramında zaman içinde kavramsal karmaşalarına da görülebildiği anlaşılmaktadır. Yukarıdaki figürde görüldüğü üzere Aslan burcu aslında Apollon'un akıl ve mantık ile ilişkisinden hareketle kafa ile temsilleştirilmesi gerekirken, resimde Antik Yunan'ın Apollonca büyüklüğüne karşı gelerek diyafram ile gösterilmiştir. Yani bu resim mitolojinin mitolojisi yapıldığında astronomi gibi bilimsel bir yapının astroloji gibi hayali ve mitik bir karmaşa yumağına dönüşmesinin de kanıtıdır.

¹¹⁶ Alan Leo, **Astrology for All**, Lyncroft Gardens, 189, s.10.

Burçların tarihleri ve burç özelliklerine de Leo tarafından yapılan sınıflandırmaya göre kısaca bakmak gerekirse;

Eril olarak belirtilen Koç burcu 20 Mart – 20 Nisan arasında doğan kişileri kapsar. Bu kişiler entelektüel, öncü ve özgür ruhlu, idealist, korkusuz kişilerdir. Kötü özellikleri ise aldatıcı olmaları ve bunu sık ve kolay şekilde yapmalarıdır. Lider, organizatör, satıcı, mimar ya da roman yazarı olabilirler.¹¹⁷

Boğa burcu 20 Nisan – 20 Mayıs arasında doğan kişileri kapsar. Bu kişiler pratik kişilerdir. Bu kişiler güvenilir, sakın konuşan ve ne konuştuğundan emin, etrafındakileri etkileyebilen kendine bağlayabilen, kararlı insanlardır. Kötü özellikleri ise sinirlendiklerinde öfkelerini kontrol edemezler ve şiddete karşı eğilimli bir hal alırlar. Doktor, bankacı, servet avcısı, şarkıcı, oyuncu, çiftçi ya da kimyager olabilirler.¹¹⁸

İkizler burcu 20 Mayıs – 20 Haziran arasında doğan kişileri kapsar. Bu kişiler ortama çabuk uyum sağlar, hırslı, zeki, elinden her iş gelen kişilerdir. Bu kişiler Koç ve Boğa burcunun çocukları gibidirler. Kötü özelliklerini bu iki burçtan alabilirler. Fotoğrafçı, okul müdür, postacı, demiryolu görevlisi, gazeteci ya da sanatçı olabilirler.¹¹⁹

Yengeç burcu 21 Haziran – 21 Temmuz arasında doğan kişileri kapsar. Bu kişiler sakın ama kendinden emindirler. Sevdiklerini korur ve duygusal kişilerdir. Kötü özellikleri ise toplum baskısından ve toplumun düşüncelerinden korkarlar ve

¹¹⁷ Leo, ss.13-14

¹¹⁸ Leo, ss.14-17

¹¹⁹ Leo, ss.17-19

utangaç, sabırsız ve duygusaldırlar. Yol arkadaşı, bar görevlisi, kitap satıcısı, oyuncu ya da hemşire olabilirler.¹²⁰

Aslan burcu 21 Temmuz – 20 Ağustos arasında doğan kişileri kapsar. Bu kişiler ne yaptığını bilen, konuşkan ve duygularını sürekli hisseden yaşayan kişilerdir. Kötü özellikleri otoriter ve hata yapmaya açıktırlar. Bu kişiler için herhangi bir meslek tavsiyesinde bulunulmamıştır.¹²¹

Başak burcu 21 Ağustos – 20 Eylül arasında doğan kişileri kapsar. Bu kişiler yaratıcı ve aktif kişilerdir. Kötü özellikleri ayrımcı ve bencil kişilerdir. Sürekli kendilerini düşünürler. Ruhsal açıdan güçlü kişiler değildirler. Başarılı iş insanları olabilirler.¹²²

Terazi 21 Eylül – 20 Ekim arasında doğan kişileri kapsar. Bu kişiler burcun isminden de anlaşılacağı üzere dengeli kişiliğe sahip kişilerdir. Kişileri ve olayları tarafsız bir şekilde yargılayabilir, eleştirebilirler. Nazik ve yumuşak başlıdırlar. Kötü özellikleri ise bazen ne yaptıklarını bilmez bir durumda olabilirler. Müzikal yönetmeni, sahne amiri, aranjör ya da dekoratör olarak çalışabilirler.¹²³

Akrep 21 Ekim – 20 Kasım arasında doğan kişileri kapsar. Bu kişiler kararlı ve yanılmaz kişilerdir. Çok nadirde olsa güçsüz ve kararsız kaldıkları da olabilir. Kötü özellikleri ise iyi olarak nitelendirilen özelliklerini kullanırken aşırıya kaçmak olabilir. İstemsizce de olsa faşizme varan durumlara sebep olabilirler. Petrolle ilgili işlerde, demircilik, cerrahlık ve diş hekimliği gibi meslekler yatkındırlar.¹²⁴

¹²⁰ Leo, ss.20-22

¹²¹ Leo, ss.22-25

¹²² Leo, ss.25-27

¹²³ Leo, ss.27-29

¹²⁴ Leo, ss.29-32

Yay 21 Kasım – 20 Aralık arasında doğan kişileri kapsar. Yasaları ve düzeni çok severler. Bu kişilerin sezgisel ve tahmin yönleri kuvvetlidir. Düşüncelerini istedikleri zaman kablosuz telgraf gibi gönderebilirler. Geleceğe dair umutlu ve mutludurlar. Kötü özellikleri ise şartlar kötüye gittiğinde huysuz, asabi ve isyankar olabilirler. Din adamı, fotoğrafçı, astronom, öğretmen ya da avukat olabilirler.¹²⁵

Oğlak 21 Aralık – 20 Ocak arasında doğan kişileri kapsar. Satürn gibi soğuk ve çorak özelliklere sahip olup bundan dolayı da sakin, soğukkanlı ve düşünceli kişilerdir. İddialı ve özgürlüklerini yansıtan kişilerdir. Döşemeci, dekoratör, tasarımcı, yazar ve araştırmacı olabilirler.¹²⁶

Kova 21 Ocak – 20 Şubat arasında doğan kişileri kapsar. Kararlı, sessiz, sabırlı, mütevazı ve sadıktırlar. Özellikle aşk yaşadıkları kişiye oldukça sadık oldukları söylenebilir. Alan Leo'ya bu burçta doğmuş insanlar bir hayli yardım severdir. Durumları değerlendirirken hata yapmaları çok nadirdir. Elektrik, yazarlık ve demiryollarıyla ilgili her işte başarılı olabilirler.¹²⁷

Balık 21 Şubat – 20 Mart arasında doğan kişileri kapsar. Çoğu zaman karar verirken sorun yaşarlar. Enerjileri düşük, nasıl davranacağını bilmeyen ve her an bir fırsat kovalayan kişilerdir. Balık burcu insanları denizle ilişkili insanlardır. İyi bir gezgin, roman yazarı ya da muhasebeci olabilir.¹²⁸

Manilius, *Astronomica* adlı kitabında Aries(Koç), Gemini(İkizler), Leo(Aslan), Libra(Terazi), Sagittarius(Yay), Aquarius(Kova) burçlarını eril, Taurus(Boğa), Cancer(Yengeç), Virgo(Başak), Scorpio(Akrep), Capricorn(Oğlak),

¹²⁵ Leo, ss.32-34

¹²⁶ Leo, ss.35-37

¹²⁷ Leo, ss.37-39

¹²⁸ Leo, ss.39-41

Pisces(Balık) burçlarını ise dişil olarak göstermiştir.¹²⁹ Ptolemaios da Tetrabiblos'ta aynı bilgiyi bize vermektedir.¹³⁰

Yukarıda da görüleceği üzere astrolojide oluşturan eril ve dişil ayrım, cinsiyet rollerine mükemmel bir şekilde uyum sağlamıştır. Eril olanı yüceltmek ve dişil olanın kitonyenliğini vurgulamak için ön plana çıkarılmış kişilik özellikleri belirlenmiş olan burç tarihleri arasında doğmuş kişilere yüklenmiştir. Örneğin dişil olan Balık burcunun karar vermekte sorun yaşaması, enerjilerinin düşük olması, bir diğer dişil burç olan Başak burcunun bencil olması, Yengeç burcunun duygusal, korkak ve utangaç olması gibi özellikler Antik Yunan'da kesinlikle aklın karşıtı olan özelliklerdir. Bu bağlamda dişil olanla özdeşleştirilmesi astroloji bağlamında görmemiz oldukça doğaldır. Eril burçlardan olan Aslan burcuna yüklenen ne yaptığını bilen tanımlaması, İkizler burcuna yüklenen hırslı, zeki tanımlamaları da Apollonik olanın olması gerektiği özelliklerin bu iki burçta toplanmasıdır.

¹²⁹ Manilius, s.95

¹³⁰ Ptolemaios, s.82

SONUÇ

Öncelikle belirtmek gerekir ki antik çağ takvimleri ile astroloji birbirine karıştırılmaması gereken, birbirlerinden anlamsal olarak ayırık kavramlardır. Antik dönemde takvime entegre edilmiş bir sistem olmadığı için astroloji ve takvimin işleyişleri birbirinden farklıdır. Takvim çok daha eski dönemlerde gündelik yaşam ve toplumsal pratiklerin düzenlenmesi için gerekli/kullanılan bir sistem iken astroloji daha sonraları ortaya çıkmış bir kehanet kültürüne işaret eder. Mezopotamya uygarlıklarında astrolojiyle ilgili kaynak yoktur ama astronominin gelişmiş olduğunu hatta Babil'in astronominin anavatanı olduğu söylenebilir. Örneğin Enuma Anu Enlil bir kehanetler dizisidir ancak günümüzdeki gibi bir anlayışta astroloji ile ilgisi yoktur. Gök cisimleri ile yeryüzündeki gerçekleşen kimi durumları bağlasa da, takvim ve döngüler gibi doğrudan astroloji-astronomi ilişkisini içermez.

Aslında bilinmektedir ki yıldızlar Babil'de de incelenmiş ve takımyıldızları olarak sınıflandırılmıştır. Kehanet kültürü açısından soylularla ve krallarla ilgili olan yazıtlara göre yıldızlardan tahminler yapılmaya çalışılmış denilebilir ama bu konuda günümüzde erişilebilen tek yazılı kaynak Enuma Anu Enlil'dir. Bu açıdan kesinlikle Babil'de günümüz ya da eski dönem astrolojisine benzer bir yapıdan bahsedilmesi mümkün görülmemektedir.

Bu nedenle takvimlerin cinsiyetlendirmesini, takvimlerdeki eril ve dişil referansları kronolojik olarak incelemek daha doğru olacaktır. Tezin I. ve II. bölümünde sunulan bilgiler aracılığıyla ayların isimlendirilmesinde ve anlam yüklenmesinde görülmektedir ki; Mezopotamya'da takvimin cinsiyetlendirilmesi Sümer'de 2 ay üzerinden yapılmıştır. Sümer takvimi yapıldığı dönem itibarıyla anaerkilin ve ataerkilin uyum içerisinde yaşadığı bir dönemdir. Öte yandan Babil'de

10 ayın, Asur'da ise 12 ayın tanrılarla özdeşleştirilmiş olduğunu görürüz. Bu noktadan hareketle görülmektedir ki takvimlerin ilk hallerinde doğrudan bir cinsiyetlendirme sistematığından söz etmek mümkün değildir. Ancak ne zaman ki takvimlerin aylar ve gökyüzü ile ilişkilendirilme biçimi bir değişim ve dönüşüme uğramıştır, o zaman takvimlerdeki cinsiyetlendirme örüntüleri de ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sadece Sümer'de anaerkil düşünce ile ataerkil düşüncenin uyum içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. Babil takvim yapısına bakıldığında, insanlara takvimin belirli günlerinde yapılması öğütlenenler yavaş da olsa gelen bir cinsiyet kırılmasına yönelik bir ışık tutmaktadır.

Tarihsel gelişim açısından, uygarlıklar kültürel birikimini üzerine koyarak ilerlediği düşünülürse Antik Yunan'da tanrıların her aya adanmasının cinsiyetlendirmede büyük bir etkisi olduğu görülmektedir. Antik Yunan'da bu cinsiyetlendirme ataerkil düzenin mevsimin canlılar için hayat dolu olduğu aylara adandığı görülmektedir. Bir başka ifade ile olumlayıcı anlam yüklemeler ile ataerkil düzen bu dönemde yüceltilmiştir. Mevsimin canlılar için çetin geçtiği aylarda ise kitonyen tanrılara adandığı görülmekte ve böylelikle kadın-dişil roller ile zorluk ve kötü olma durumu eşlenmektedir. Bu anlamda ataerkil bir bakış ile anaerke yöneltilmiş olumsuz bir gönderimden söz edilebilir.

Astroloji ve takvimin ise günümüz ilişkisinden ayrı bir şekilde antik dönemde var olduğunu söyleyebiliriz. Astrolojinin Antik Yunan'da takvimlerle ilişkilendirilme düşüncesi kabul görmemiştir. Bu yüzden de astrolojiye göre dişil aylarda eril tanrıları görmekteyiz. Çünkü astrolojinin içinde var olmaya çalışan düşünce Platon öncesi dönemde holistik bir felsefeyi işaret eder. Berossus'un Babil metinlerini çevirmesiyle birlikte Platon öncesi holistik felsefeyi oluşturan düşüncelerin bir araya gelip, Babil metinlerindeki astronomi ve kehanet kültürüyle

birleşerek yaşamaya çalışması bizi astrolojiye ulaştırmaktadır. Örneğin kaynağı kesinlikle bilinmeyen burçların insan bedenindeki yansımaları, döneminde başka bir alanda net bir şekilde yapılmayan eril dişil ayrımı ya da Ares, Zeus gibi eril tanrıların hem dişil hem de eril burçlarda gösterilmesi bize Platon öncesi dönemdeki holistik felsefesinin varlığı noktasına götürmektedir. Özellikle Olimpos'ta yaşadığı kesin olan tanrıların gökcisimlerine atfedilmesi Yunan Karanlık Çağı'ndaki insanların ve gökcisimlerinin arasındaki ilişki konusunda bir fikir vermektedir. Bir dağda değil de bir dağdan da yüce ve erişilemez olan gökcisimleri adres olarak gösterilmiştir. Kaynakları yoktur ama kültürün sözlü yolla aktarımı olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda astrolojiyi oluşturan yapıların anaerki dönemdeki kültürün bir yansıması olduğunu ve devam etme çabası olduğundan bahsedebiliriz.

Görülmektedir ki yıldızların cinsiyetlendirilmesi Manilius ve Ptolemaios tarafından yapılmıştır. Her iki öncül de öncelikle gezegenleri sonra da takımyıldızlarını eril ve dişil olarak cinsiyetlendirmiştir. Ateş, toprak, hava, su olarak 4 gruba bölmüş ve her bir takımyıldızını bu gruplarla ilişkilendirmişlerdir. Söz konusu bu ayırmadan sonra ortaya çıkardıkları gruplara da kendi içlerinde anlamlar yüklemiştir. Bu ayırım belirli karakter, kişilik, düşünce ve davranış biçimleri ile gökcisimlerinin ilişkilendirilmesinin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Takımyıldızların burçlara evrilip insanın kişiliğini oluşturabileceği düşüncesi Alan Leo ile hayat bulup sistematik bir yapı olarak karşımıza çıkmıştır.

Öte yandan Paglia'nın cinsiyet rolleri üstünden yaptığı Antik Yunan çıkarımları takvimsel gerçeklikle uyumlu değildir. Bunun nedeni Paglia'nın yaptığı söz konusu çıkarımların toplumsal hayata ve takvime bakılmadan sanatsal bir bakış açısıyla ele alınması olduğu düşünülebilir. Dönemi diğer alanlarda değerlendirmek için daha fazla kaynağa ihtiyaç olsa da takvimsel açıdan bu sonuca ulaşmak için

Antik Yunan'daki takvime bakmak yeterli olacaktır. Antik Yunan'da dört ay arka arkaya Apollon'a adanmıştır. Cinsiyetlendirme sırasında hiçbir şekilde Apollon'a dişil demek mümkün değildir. Eğer astrolojik bilgileri Antik Yunan takvimine uygularsak arka arkaya dört Apollon'a adanmış aydan ikisi eril ikisi dişil olacaktır. Bu da Antik Yunan felsefesiyle uyuşmaz.

Tarihsel bağlamdan yola çıkılacak olursa ataerkil ve anaerkil ayrım tüm Batı tarihinde kültürün oluşmasında en önemli rolü oynamıştır. Bu ayrımın da Antik Yunan'da başladığını tez bağlamında söylememiz mümkündür. Yine bu ayrımı astroloji ve takvimler açısından incelediğimiz tezimizde görüldüğü üzere yapılmış ilk cinsiyetlendirme mutlak bir ihtiyaçtan doğmuştur. Bu ihtiyaç Antik Yunan düşüncesindeki eril ve dişil ayrımın kutsanması ve kitonyen olanın yerilmesi açısından temellenmiş olup, bu temele bağlı kalınarak çok sınırlı bir düzeyde gerçekleşmiştir. Yapılan ilk cinsiyetlendirme sadece gezegenleri cinsiyetlendirme düzeyinde kalmıştır. Daha sonra astroloji temelinde yapılmış cinsiyetlendirmeler, yapılmış ilk cinsiyetlendirmenin üstüne konularak yapılmış ve insanların takımyıldızlarının şekillerine göre atfettikleri anlamlara bağlı kalarak onlara birer cinsiyet yüklenmiştir.

Batının Rönesans'ta tekrar Antik Yunan düşüncesi ışığında yeniden bir medeniyet kurmak için izlediği süreçte, süre gelen katı eril-dişil ayrımında değişim olmamış aksine bu ayrımı yaşatma eğilimi 20. yüzyıla kadar devam etmiştir. Bu uzun dönemde cinsiyet rollerinin perçinleştii düşünülürse, kendine her dönem bir şekil de olsa yaşam alanı bulmuş astrolojinin bu akımdan etkilendiğini düşünmek yanlış olmaz. Astroloji asla ama asla insandan ayrı bir yapıda olmamıştır. Astroloji insanların inanmak istedikleri ve inanmak için var ettikleri düşünceler bütünü bir yansımasıdır. Bu düşünceler medikal astroloji olsun natal astroloji olsun Hristiyan

KAYNAKÇA

Akalın, Haldun Kürşat. **Göğün Kraliçesi İsis'in Geri Dönüşü: Hristiyanlıkta Meryem Ana Tapınması / The Queen of Heaven Isis Come Back: The Mary Worship in Christianity**, İlahiyat Tetkikleri Dergisi, Cilt: 1 Sayı: 45, 2016, ss. 81-107.

Armağan, Leyla Karahan. **Çoban Yıldızı**, Ankara: Akçağ Yayınları, 829-837.

Adorno, W. Theodor. **The Stars Down To Earth, and Other Essays on the Irrational in Culture**, Routledge, Londra, 1994.

Babil Hermolojisi Serisi Uğurlu Ve Uğursuz Günler Takvimi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.

Bayka, Betül. **İlk Vahiy**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 10, 2017, ss.177-179.

Baynes, Thomas Spancer. **Encyclopaedia Britannica**.

Bazıyar, Cemile Kaptan. **Mitoloji ve Çağdaş Sanat**, 2016, ss.113-130.

Bekkeri, Immanuelis. **Anecdota Graeca**, F. Duemmler, 1870.

Black, Jeremy A., Anthony Green, Tessa Rickards, **Gods, Demons, And Symbols Of Ancient Mesopotamia**, The Bath Press, Birleşik Krallık, 1992.

Busenbark, Ernest. **Symbols, Sex And The Stars**, The Book Tree, San Diego, California, 1997.

Cassirer, Ernst. **Sembolik Formlar Felsefesi Iı Mitik Düşünme**, Hece Yayınları, Ankara, 2005.

Catherine Mary Kay, Janet. **Aspects of the Demeter/Persephone myth in modern fiction**, 2019.

Çevik, Mehmet. **Toplumsal Bellek Bağlamında Kıbrıs Türk Manilerindeki İdeolojik-Politik Yansıma**. Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi. 2015. 91-91. 10.12981/motif.284. 2015.

Çığ, Muazzez İlmiye. **Gilgameş**, Kaynak Yayınları, 2000.

Chisholm, Hugh. **Encyclopaedia Britannica 11. Baskı**.

Collins P. **The Sumerian Goddess Inanna (3400-2200 BC)**, Papers from the Institute of Archaeology, 1994, ss. 103-118.

Eliade, Mircea. **Mitlerin Özellikleri**, Om Kuram, 2001.

Fincke, Jeanette C. **The Seventh Tablet Of The Rikis Gerri Series Of Enūma Anu Enlil**, Journal of Cuneiform Studies Cilt: 66, 2014, s. 141.

Gehlken, Erlend. **Weather Omen of Enuma anu Enlil**, Brill, 2012.

Gerçek, Sevgi. **Hellenistik Çağ Batı Anadolu Takvimleri**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih A.B.D. Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, 2011.

Grice, Keiron Le. **The Archetypal Cosmos**, Floris Books, 2010.

Hannah, Robert. **Greek And Roman Calendars Construction Of Time In The Classical World**, Duckworth, 2005.

Hammelton, John. **The Philosophy Of Astrology**, 2003.

Harrison, Jane Ellen. **Prolegomena To The Study Of Greek Religion**, Mythos, 1903.

Hesiodos, Hesiodos Eseri Ve Kaynakları. Türk Tarih Kurumu Yayınları Xx. Dizi-Sa. 5, 1977.

Highwater, Jamake. **Myth And Sexuality**, A Meridan Book, 1990.

Kasak, Enn. **Ancient Astrology as a Common Root For Science and Psuedo-science**, Folklore Vol.15, 2000.

Kara, Mehmet. **Asya Toplamlarında Ortak bir Kültür gesi: On İki Hayvanlı Takvim**, Proceedings of the Second International Conference of the Asian Philosophical Association, 2006 ss. 331-341.

Kramer, Samuel Noah. **Tarih Sümer'de Başlar**, Kabalcı Yayınevi, 2002.

Kramer, Samuel Noah. **Sümer Mitolojisi**, Kabalcı Yayınevi, 1999.

Koch, Ulla Susanne. **Mesopotamian Astrology: an Introduction to Babylonian and Assyrian Celestial Divination**. Copenhagen: Carsten Niebuhr institute of ancient Near East studies, 1995.

Leo, Alan. **Astrology For All**, Lyncroft Gardens, 1899.

Mackenzie, Donald. **Babil Ve Asur Mitleri**, İlya Yayınevi, İzmir, 2015.

Malville, John & Schild, Romauld & Wendorf, Fred & Brenner, Robert - **Astronomy of Nabta Playa**. 10.1007/978-1-4020-6639-9_11. 2008.

Manilius. **Astronomica**, Edited and translated by G. P. Goold. Loeb Classical Library 469. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1977.

Mutlu, Suzan Akkuş. **Eski Mezopotamya'da Nevruz Kutlamaları**, Archivum Anatolicum-Anadolu Arşivleri, Cilt: 10, Sayı: 1, 2016, ss. 1-14.

Nietzsche, Friedrich Wilhelm, 1844-1900. **The Birth of Tragedy**. New York :Dover Publications, 1995.

Omniglot, **The Months, Son Grlme Tarihi: 10/02/2019** Bağlantısı: <https://www.omniglot.com/pdfs/months.pdf>.

Oppenheim, Leo. **"The City of Assur in 714 B.C."**, Journal of Near Eastern Studies, Cilt:19, 1960.

Hansson, Ove Sven. **Science and Pseudo-science**, Metaphysics Research Lab, Stanford University, 2014.

Özlü, Eda. **Francis Ford Coppola'nın "Bram Stoker's Dracula" Adlı Filminde Apollon-Dionysos Dikotomisi**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmalar Anabilim Dalı, 2004.

Paglia, Camile. **Cinsel Kimlikler**, Epos Yayınları, Ankara, 2014.

Pararrigopoulos, Constantine. **History Of The Greek(Hellenic) Nation Volume A**, 1860.

Ptolemy, Claudius. **Tetrabiblos**, Zodyak Yayınları, 2014.

Sela, Shlom. **Abraham Ibn Ezra on Elections, Interrogations, and Medical Astrology**, Brill, Leiden, 2011.

Selim, Ahmet. **Mezopotamya Astrolojisinin Doğuşu, Gelişimi Ve Kaynakları**, the Journal of Academic Social Sciences, Cilt: 6, Sayı: 65, 2018, ss. 461-475.

Smith, William. **Dictionary Of Greek And Roman Antiquities**, J. Murray, Londra, 1842.

Stern, Sacha. **Calendars In Antiquity**, Oxford University Press, 2012.

Stern, Sacha. **The Babylonian Calendar At Elephantie**, Dr. Rudolf Habelt GmbH, 2000.

Şen, Ahmet Tunç. **Reading the Stars At the Ottoman Court: Bayezid II ((r. 886/1481-918/1512) and His Celestial Interests**, Arabica 64, 2017, ss. 557-608.

User, Hatice Şirin. **Çolpan 'The Planet Venus' In Türkic Studia Etymologica Cracoviensia Vol. 19: 169–178** Kraków, 2014.

Uyar, Tevfik. **Astroloji Sözcükbilimi ve Toplum için Yarattığı Tehditler Üzerine Bir Tartışma**, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1, 2016, ss. 50-60.

Wiedemann, Alfred. **Religion Of The Ancienst Egyptians**, Kessinger Publishing, Llc, 2004.

Wilford, John Noble. **"Collapse of Earliest Known Empire is Linked to Long, Harsh Drought"**, New York Times, August 24, 1993.

EKLER

EK-1 Satürn

Satürn¹³¹

Benim adım Satürn; Ben ilkim.
Eğer gezegenler dünyanın yükseğindeyse,
Benim doğam kuru ve de soğuk.
Çalışmalarım, işlerim türlü türlü,
Koç ve Kova da,
Zarar veririm, tüm gücümle.
Denizde ve karada, gece ve gündüz.
Terazi nin yükseldiği anlarda.
Ama Koç'da gücüm azalır.
Otuz yıl boyunca habis ve kötü.
Aynı burca yeniden geldiğimde.
Çocuklarımın ahlakı bozuk, kuru ve yaşlı.
Kıskanç, yıpratıcı, yorucu ve soğuk.
Koyu gözlü, sert derili, az tüylü,
Ayağı topal, şekilsiz, ahlakı kötü, özellikleri hep kuluçkada, soluk,
Sık sık hapislerde olan, sinsî, ölümü ve üzüntüde yaşamayı yöneten.
Küfür ve incinme veya dertli borçlar.
Daima yakınında ve özgürlüğü vermiyor,
Satürn'ün çocukları hep onları gözlüyor.

EK-2 Jüpiter

Jüpiter¹³²

Büyük Jüpiter benim adım,
İkinci gezegen, ünüm çok büyük,
Ilık, nemli ve içten sıcak.
Doğam gereği zarar veremem, iki burca sahibim, evlerim orada,
Yay ve Balıklar'da altın parıltılar.
Ararlar ve orada gösterirler, dua ederim,
Çok iyi olsun diye, size gelen herşey, Yengeç'de yükselirim,

¹³¹ <http://www.hurriyet.com.tr/gezegenler-ve-siz-saturn-6765422>

¹³² <http://www.hurriyet.com.tr/gezegenler-ve-siz-jupiter-6765408>

Koç geldiğinde zayıflarken.
Geçtiğim yol oniki burcun yolu.
Yolculuk oniki yılda tamamlanır.
Sakin, mutlu, iffetli yaşamlar.
Dinç, kudretli ama sevgiler sadece eşler için.
Talihli tebessümler, bilgelik dolu,
İyi yolda, iyi giyimli, arınmış.
Onların sanatı güzel, estetik dolu.
Güzel ağızlı, yüzüne hakim.
Denizciler, yargıçlar ve hukukçular.
Çok çalışan öğretmenler, bilgeler.
Eğer eğilim içindeyseler bütün iyiliklere.
Eğer Jüpiter'in çocukları oradaysa.

EK-3 Mars

Mars¹³³

Ben üçüncü gezegenim;
Mars, öç alıcı ve yıldızlara öfkeli,
Nefret dolu, sıcak ve kuru.
Gücüm büyüleyici ve büyütücü.
Dileyene cevap veririm.
Savaş ve hastalıkta güçlenirim.
Evlerim Akrep te ve Koç da,
Nerede bir anlaşmazlık, ben oradayım,
Koç'da gücümü iyice arttırırım,
Yengeç'de gücümü yitirir ve ölürüm,
Oniki burç çevremde yolculuk yapar.
Bir yıl içinde, bazen de iki.
Gerçek doğumum, savaşırken çocukken de.
Cinayet, uğraş ve öldürmekle güçlenirim, öfkeli, kibirli, gururlu, kızgın ve savaşçı.
Yalancıların, hırsızların övünmeleri yükselir.
Yangınlar, hileler, soygunlar ve ateş.
Onların kavgaları, sonuç ne olursa olsun,
İnce dişler, küçük çene, uzun ve ince.

¹³³ <http://www.hurriyet.com.tr/gezegenler-ve-siz-mars-6765382>

Sert ve parlak bir deri,
Kaptanlar, silahşörler ve doktorlar.
Kanun adamları, savaşçı krallar.
Hepsi benim çocuklarımdır.
Onlarla beraber ateş ve kan oynarım.

EK-4 Güneş(Sol

Güneş(Sol)¹³⁴

Benim adım Sol; ben Güneş'im,
Orta bir yıldız, ilerleyen,
Hayır sahibi, sıcak ve kuru.
Doğal yapım ve ışınlarım göğü doldurur.
Evim Aslan evidir, saltanat oradadır.
Parlak ışığım mükemmel ve iyileştiricidir.
Bir panayır ışığı gibi, parlak ve etkili.
Yaşlı ve antik Satürn'ün soğuşuna karşı,
Koç'un yönetiminde ve saltanatında.
Ama onun hizmetinde azalır ve güçsüzleşirim.
Yıldızlar benim yolumda ilerler, üçyüz altmışbeş gün boyunca.
Asil ve şanslıyım ben.
Tüm çocuklarım gibi,
İyi bir ışıkları ve saçları vardır, bedenleri ışıklılı.
Dudakları kırmızı, beyinleri paylaşıcı.
Mutlu, güçlü, sağlıklı doğmuş ve iyi,
Umutlu, arp ve violu sesleri arasında.
Şarkı söylerler.
Sabahları dua ederler, öğleden sonra ise gülerler ve oynarlar.
Onlar güreşirler, kılıçlarıyla döğüşürler.
Büyük engelleri aşarlar.
Ve büyüklere hizmet ederler,
Tüm yargılarda iyi şansları vardır.

¹³⁴ <http://www.hurriyet.com.tr/gezegener-ve-siz-6765326>

EK-5 Venüs

Venüs¹³⁵

Ben Venüs'üm, yukardaki beşinci gezegen.
Dünya ve ben aşk ışığıyım.
Nemli ve soğuşum, saatim gelince.
Kendimi güçlü hissederim, gücümünden sakınılır,
Boğa ve Terazi'de olduğum zamanlarda.
Coşku, neşe ve özlem dolarım.
Ve tabii Mars beni korkutmadığında.
Soğukta, ıslak Balık beni mutlu eder, yükseltir,
Başagın işareti gücümü öldürür.
Bir yıl ve bir gün içinde.
Burçlar zarif ve nazik olduklarında.
Parlak ve güçlü sevgiler, aşk dolu.
Çocuklarım mutludurlar dünyada.
Zengin ya da fakir evlenirler.
Hiçbiri karşılaştırılmaz, emin olabilirsiniz,
Flütler, borazanlar, arplar ve lutalar.
Orglar, tümü birden çalarlar.
Söylerler ve dans ederler.
Sevgilerini kucaklarlar, öperler, kur yaparlar.
Müziğin sesini işittiklerinde sevinir, mutlu olurlar. Ağızları buluşur, yüzleri parlar.
Muhteşem vücutları kavrulur şehvetle.
Onların çocukları tatlılara bulanmış aşkı bulurlar.

EK-6 Merkür

Merkür¹³⁶

Ben Merkür'üm, nazik ve yumuşak.
Altıncı gezegen, rüzgarlar yukardan gelirken.
Diğer yıldızlar ılınırken ben sıcaktım.
Ben soğukken onlar yoktular,
İkizler ve Başak iyiiken.

¹³⁵ <http://www.hurriyet.com.tr/gezegenler-ve-siz-venus-6765359>

¹³⁶ <http://www.hurriyet.com.tr/gezegenler-ve-siz-merkur-6765355>

Ve onların evleri benim hesabımdayken.
Daha akıllı ve becerikli olurum,
Jüpiter beni büyülemediğinde.
Ben çok iyiyim, Başak'tayken,
Ama Balıklar uzaktayken,
Bütün burçlar yolumdayken, üçyüz, dört ve otuz günde.
Çocuklarım sadık ve kalıcıdır.
Rüyalarda şehvetli, ustalık ve hünerle.
Bu onlar için katı ve uzun bir yolculuk.
Bu yolda acaip yeni bilgiler ödül olacaktır.
Yüzleri dolu, solgun ve yuvarlak.
Bedenleri beyaz, uzuvları sessiz.
Saatleri (zamanı) ve organları çok iyi.
Mükemmel bir şair, yazıcı ama huzursuz.
Çok akıllı ve de iyi bir ressam,
Zeka doludur onlar, çok çalışırlar,
Ama yardım istendiğinde vermezler.

EK-7 Ay

Ay¹³⁷

Ben Ay'ım, yedi numaralı gezegen,
Ay, göklere en yakın yıldızdır.
Soğuk ve ıslak, gücüm ilerlerken,
Herşeyin üstünde, değişken ve dönüşücü,
Yengeç benim konak yerim ve panayırım
Eğer onu yükselir görürseniz.
Eğer Jüpiter bana bakarsa.
Bunda kötülük yoktur, göreceksiniz.
Yükselirim o noktada,
Akrep'deyken, düşerim korkarak.
Yıldızlar sıçrar ve çevrelerken,
Yirmiyedi günde, gelir bu dönem.
Gökler benim gitmeme neden olunca,

¹³⁷ <http://www.hurriyet.com.tr/gezegenler-ve-siz-ay-6765338>

Güçlü bir çekim şimdi azalır, hızlanır, yavaşlar.
Yarı vahşi, güçlü ve kutsanmamış.
Eğer o öncü değilse, ki o Ay'ın çocuğu,
Yüzü yuvarlak ve kahverengi gözlü.
Zalim, kibirli ve bilge değil.
Kolay öfkelenir, çabuk sakinleşir.
Tembel, kıskanç ve altına meraklı, öğütücü, kuş avcısı, ehlileşmemiş.
Eğer senin balığın yüzüyorsa ve karadaysa,
Ay'ın çocuğu hata yapmayacaktır.

